

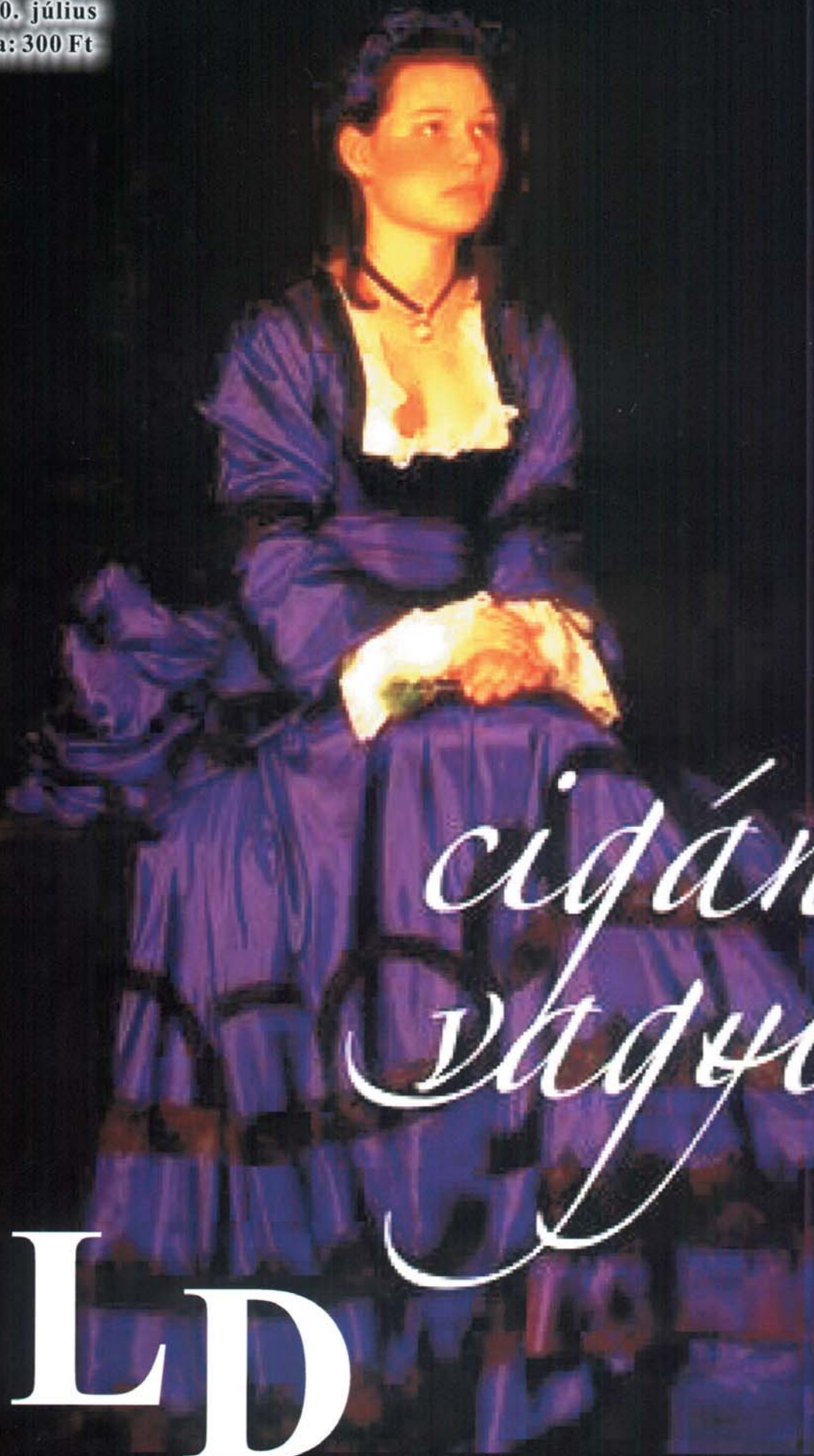
XVIII. évfolyam

7. szám

ROMALAP

2010. július

Ára: 300 Ft

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

Július a Gergely-naptárban a hetedik hónap, 31 napos. A római naptárban kezdetben ez az ötödik hónap volt, ennek megfelelően latinul eredetileg Quintilis, vagyis „ötös” volt a hónap neve. Később *Julius Caesarról* nevezték át júliusra. A 18. századi nyelvújítók szerint a július: kalászosos. A népi kalendárium Szent Jakab havának nevezi.

Kincses Ferenc: Nyár elő

ÉPÍTÉSZETI VILÁGNAP: JÚLIUS 1.

E nap célja, hogy felhívja az emberek figyelmét az ember környezetét meghatározó módon alakító építészetre. Magyarország 1998-ban ünnepelték először.

SARLÓS BOLDOGASSZONY NAPJA: JÚLIUS 2.

Az ünnep a XIV. században vált általánosan ismertté. Az egyház ilyenkor az áldott állapotban lévő Máriáról emléke-

zik meg. Mária a **várandós anyák, a betegek, a szükségét szenvedők oltalmazója**. Népünk nem Péter-Pálkor kezdte az **aratást**, ahogy a kalendárium előírta volt, hanem e Boldogasszony-ünnep másnapján.

E napon tartjuk a **sportújságírók napját** is. A Nemzetközi Sportújságíró Szövetség (AIPS) 1994 szeptemberében Párizsban tartott ülésén nyilvánította e napot – magyar javaslatra – a Sportújságírók Napjává annak emlékére, hogy az AIPS 1924. július 2-án alakult meg.

Szent Ulrik napja: július 4.

Ulrik Augsburg püspöke és védelmezője volt a kalandozó magyarok ellen. A Lech-mezei győzelmet német kortársai az ő imádságának, a nyakában viselt keresztnek tulajdonították. **Hallal szokták ábrázolni**, mert a legenda szerint egy darab nekiajándékozott hús hallá változott csütörtökről péntekre virradóra.

NÉPESEDÉSI VILÁGNAP: JÚLIUS 11.

Tizenöt éve ezen a napon született a világon az ötmilliárdodik ember. 1987 óta ez nap a népesedés világnapja. Szakemberek szerint túlnépesedés veszélyezteti a Földet, mivel a huszadik században megnégyszereződött a földgolyón élő emberek száma. Az ENSZ kutatói kiszámították, hogy 1999. október 12-én megszületett a hatmilliárdodik ember is. Napjainkban évente 77 millió emberrel növekszik az emberek száma, s megközelítőleg 6,25 milliárdan élnek a világon. Az ENSZ becslései szerint 2050-re nagyjából 8-10 milliárdan élünk majd a Földön.

ILLÉS NAPJA: JÚLIUS 20.

A görög és protestáns naptárban Illés napja. A bibliai elbeszélés szerint az ószövetségi prófétát tanítványa, Elizeus sze-

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otka77@citromail.hu – Internetcím: www.ldromalap.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapon: Forrás: Art Portal

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezetők: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

me láttára tüzes szekéren ragadta égbe az Úr. A mennybe távozó csodatévő palástja Elizeusra maradt, aki ezzel átvette mestere örökét. A történet az ortodox vallásos művészet kedvelt témája.

Időjárási megfigyelés, hogy e napon és környékén gyakoriak a viharok. Ilyenkor mondják az égzengésre: „Illés szekere zörög”. Félték a gazdálkodók e nagy nap viharaitól. **Dologtöltő nap** is épp ezért volt, mert attól félték, akit kinn talál, agyonüti a villám, a termést pedig elveri az eső. Attól is tartottak a gazdák, hogy a földeken száradó kazlakat szétveri a vihar, vagy felgyújtja a villámlás.

E nap **Antiókhiai Szent Margit** vértanú és szűz nevéhez is fűződik. Eredeti nevén Marina a négy fő szűz és a tizennégy segítőszent egyike. Legendája szerint 275 (más források szerint 270, illetve 307) július 13-án mindösszesen 15 évesen halt mártírhálált. Mint sok más vértanú halálában, Margitéban is a vakbuzgó pogány apa működött közre: miután képtelen gyermekét pogány hitére visszatéríteni, maga jelenti fel a hatóságoknak. Margit a börtönben legyőzi a sárkányalakban megjelenő kísértőt, de hóhéraival szemben védtelen. Fáklyákkal égetik a testét, majd vizeshordóba vetik, végül lefejezik.

HOLDRA LÉPÉS: JÚLIUS 21.

1969-ben hangzanak el e napon Neil Armstrong amerikai űrhajós szavai miközben a Holdra lépett: „Kis lépés ez egy embernek, de hatalmas ugrás az emberiségnek.”

MÁRIA MAGDOLNA NAPJA: JÚLIUS 22.

Mária Magdolna a keresztény legendairódalomban és művészetben, a vallásos néphitben a **bűnbánat megszemélyesítője** már a középkortól, de még inkább az ellenreformációtól kezdve, mely lelkesen szorgalmazta a hét szentség, közöttük különösen a bűnbánat (gyónás) kultuszát. A bűnös életből Jézus hatására tért meg. Híresen dús hajával törölgette az elcsigázott Jézus lábait, ezért volt szokásban a kislányok hajából e napon egy keveset levágni, hogy hajuk erősebb legyen, és hosszabbra nőjön.

Szintén ezen a napon emlékezünk a **nándorfehérvári diadalra**. 1456-ban Nándorfehérvárnál Hunyadi János legyőzi II. Mehmed szultán török seregeit. Ezután elrendelte a déli harangszót, amely az egész keresztény világban azóta is a nándorfehérvári diadalra emlékeztet. A pápa a déli harangszóval hívta fel az emberek figyelmét arra, hogy imádkozzanak a szabadságukért.

POLGÁRŐRSÉG NAPJA: JÚLIUS HARMADIK VASÁRNAPJA

Magyarországon 1995 óta rendezik meg az Országos Polgárőr Napot. Az önszerveződés fontosságának felismerését is mutatja, hogy hazánkban nemcsak a városokban, hanem községekben, falvakban is működnek polgárőrségek.

JAKAB NAPJA: JÚLIUS 25.

Szent Jakab apostol az apostolok közül **elsőként szenvedett vértanúhalált**. Neve napjára, úgy tartották, le kell aratni a zabot, mert ami Jakab-nap után kinn marad, elvész.

Időjósló nap: úgy tartották, ha Jakab napján sok a felhő az égen, akkor havas lesz a tél. Máshol azt mondták, hogyha e napon észak felől fúj a szél, hideg telünk lesz.

SZENT ANNA NAPJA: JÚLIUS 26.

Szent Anna, a magyar néphagyományban Kedd asszonya napja. A katolikusok Szűz Mária édesanyját tisztelik benne. Európában a XIII–XIV. században terjedt el a kultusza, amikor a misztikus isteneszme iránt megfoglyatkozott a figyelem, és az evilági boldogulás vágyának kísérőjeleként Jézus emberi volta felé fordultak a hívők. Ez a szemléletváltozás a keresztes hadjáratok és zarándoklatok Szentföld-élménye nyomán támadt érdeklődést is tükrözi.

Az ünnep dátuma, bár Szent Anna feltételezett halála napja, valójában azonban egy templom felszenteléséről emlékezik meg. Mária feltételezett jeruzsálemi szülőházát még a IV. században átépítették templommá, és egy július 26-i napon szentelték fel. A templom ünnepét és búcsúnapját Bizáncban július 25-én ülték meg, itt 50 körül Annának már külön templomot is szenteltek. A napot Justinianus császár tette kötelező ünnepé.

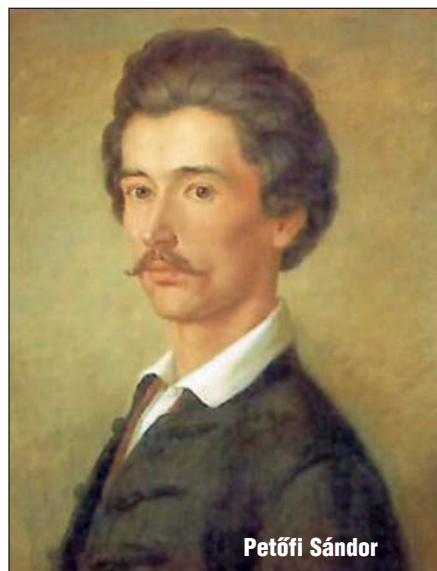
SZENT PANTALEON: JÚLIUS 28.

Pantaleon kisázsiai orvos, vértanú (†305), a Tizennégy Segítőszent egyike. Olajfához kötözve fejezték le. A legenda szerint fejből nem vér, hanem tej folyt, az olajfa pedig gyümölcszeivel beborította holttestét.

Pantaleon tiszteletével hazánkban már az Árpád-korban találkozunk. Ünnepét legtöbb misekönyvünk számon tartja.

PETŐFI SÁNDOR HALÁLA: JÚLIUS 31.

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc végnapjainak egyik tragikus eseménye, hogy 1849. július 31-én Segesvár mellett felmorzsolódott az erdélyi hadsereg. Ebben a csatában tűnt el Bem József segédtisztje, Petőfi Sándor honvédőrnagy, a forradalom és szabadságharc akkor 26 éves költője is.

Petőfi Sándor

ROMA MODELLT KERESSET

❖ Egy lengyel származású brit fotóművész nő fotózott végig Magyarországon egy önként jelentkezőkből álló csapatot, a festészet történetéből jól ismert kosztümökben. Roma jelentkezőket várt a felhívásra, amit interneten tett közzé. Az eredmény a Bálint Ház kiállításán volt látható.

Terri Potoczna a fotó és a színház világát egyforma hangsúllyal építi be a műveibe. Magyarországon már

többször is bemutatkozott, de ennyire provokatív anyaggal még sohasem. A „Cigány vagyok” sorozathoz tizenkét ismert festményt választott, *Boccacciótól Frida Kahlóig*, a jelentkezőket beöltöztette a figurák ruhájába és megjelenésébe, majd portréfotót készített róluk. Közben kérdéseket tett föl: milyen cigánynak lenni? Ki az idegen? Mitől lesz valaki ellenség?

A felhívásra jelentkezők választhattak a történelmi jelmezek, ábrázolások, személyiségek közül. Volt, aki *Napóleon* lett, más *Gainsborough* kék ruhás nemesifjúja vagy *Caravaggio Bacchus*-öltözetű démonikus figurája, egy fátyolos tekintetű lány rálicitált *Vermeer* gyöngyfülbevalós cselédlánynak ösztönös szépségére, és a szőke parókás, aranyozott testű roma Vénuszt is boldogan fogadta volna *Botticelli*.

Sztereotípiák dőlnek sorra a Bálint Ház kiállítótermében. Romákról készültek a felvételek a Lila ruhás nő jelmezében, *Van Eyck* piros turbános férfiarcképében. Arcok, amelyek eddig egészen biztosan soha, semmilyen körülmények között nem szerepelhettek ilyen közegben, ezekben a történelmi jelmezekben, ilyen összefüggésekben.

Potoczna lecserélte a romantikus cigányöltözetet *Lotz Károly* lila ruhájára, a csörgő aranykarikát gyöngy fülbevalóra. Vajon Frida Kahlo zavarba ejtő szemöldöke alól nézhet egy szelíd roma lány tekintete? Egyediségük hihetetlenül izgalmas és elgondolkodtató: az európai kultúra nagy közhelyei szegeződnek szembe a cigányságról alkotott közhelyekkel.

A képek alatt a teremben kérdések és válaszok futnak körbe: „az ellenség az, aki idegen”; „akit megismertem, megszerettem, az én vagyok”. Félmondatok arról, hogy a világ talán még megmenthető a közös kultúrával, ha abban mindenki részt vesz, senki sem marad a partvonalon. A kiállítás megnyitóján a fotózás idején készült spontán interjúkból is hallható volt néhány részlet. Potoczna azzal, hogy romákat helyez a képekbe, kérdőjelet tesz az értékrendünk, a kulturális identitásunk elé.

25 ÉVES A 100 TAGÚ CIGÁNYZENEKAR

❖ A Margitszigeti Szabadtéri Színpad hagyományos szereplője a 100 Tagú Cigányzenekar, amely július 3-án ünnepi műsort adott abból az alkalomból, hogy negyedszázada hozták létre az együttest. Az esten „*Előttem az utódom*” mottóval mutatták be a fiatal tehetségeket, nemcsak a jövőendő primásokat, hanem serdülő táncosokat is. Az est primása volt *Buffó Rigó Sándor*, *Lend-*

vai Csócsi József, *Berki László*, *Suki András*. A fellépő utánpótlás: *Rigó Dávid*, *Salasovics Dezső*, *Salasovics Norbert*, *Batyai Attila* és *ifjú Lendvai Ferenc*. A nemzetközileg is elismert zenekar azonban nem csupán saját utánpótlása sorsát viseli a szívében, hiszen a koncert első felében két ifjú táncosnak is alkalma nyílt arra, hogy megmutassák, mit tudnak a színpadon. A gyerekek a péceli Dudance Táncgyesületben *Dudás Tibor* vezetésével tanulták be a fellépésre

szánt spanyol cigánytánc koreográfiáját.

A zenekar számos eredménnyel büszkélkedhet: 21 kiadott CD-lemezük közül 3 platina, 5 arany lett, koncerteztek Európában, Ázsiában, Amerikában, Ausztráliában, Új-Zélandon, sőt a lisszaboni világkiállítás megnyitóján a 100 Tagú Cigányzenekar számított a fő attrakciónak. A 100 Tagú Cigányzenekar egyesületként 1985. november 2-án jött létre Budapesten. Repertóárjukban megtalálhatók *Liszt*, *Bartók*, *Ko-*

dály, *Hubay*, *Brahms*, *Sarasate*, *Strauss* és még sok neves klasszikus zeneszerző művei.

ROMA FOGLALKOZTATÁSI PROGRAM KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYÉBEN

❖ *Kisegítő feladatokat látnak el két évig roma származásúak Komárom-Esztergom megye kisebb településein, továbbá roma közös-*

ségfejlesztő hálózatot alakítanak ki a munkaügyi központ támogatásával – jelentette be a szervezet regionális főigazgatója, **Zimmermann József** július 14-i sajtótájékoztatóján, Tatabányán.

„A falvakban 37 ember juthat úgy munkához, hogy helytállásuk esetén későbbi, állandó foglalkoztatásuk is lehetővé válik. A nők takarítói, gyermekfelügyelői feladatokat látnak el, a férfiakat épület karbantartóként, parkgondozóként alkalmazzák. A programot a munkaügyi központ 150 millió forinttal támogatja” – mondta a szervezet általános főigazgató helyettese, **Soós Ferenc**. 10 középfokú végzettséggel rendelkező munkavállalót közösségfejlesztő asszisztenssé és foglalkoztatás-szervezővé képeznek ki, akik majd a helyi kisebbségi önkormányzatok rendezvényeinek szervezésében, a közfoglalkoztatásra

való mozgósításban és a szociális intézményekkel való kapcsolattartásban működnek közre.

EGYRE JOBBAN TANULNAK A ROMÁK

♣ A Gandhi Gimnázium végzőseinek átlagteljesítménye az idei érettségien több tárgyból tizedekkel, némelyiknél egy osztályzattal javult – mondta **Gidáné Orsós Erzsébet**, akit egy éve neveztek ki az ország egyetlen roma nemzetiségi oktatási intézményének élére. Az igazgató tájékoztatása szerint aktív tanév van mögöttük, rengeteg munkát kellett elvégezni, de a pedagógusgárda jól helytállt, ami a javuló eredményeken is látszik.

Gidáné Orsós Erzsébet egy tavaly novemberi sajtótájékoztatón utalt rá, hogy bár a Gandhiban folyó munkát összességében

pozitívnak ítéli a közvélemény, a hivatalos szervek többször is elmarasztalták a gimnáziumot pedagógusai jelentős részének nem megfelelő végzettsége miatt, tanulói pedig gyenge, 2,1 és 3,3 közötti átlageredménnyel érettségiztek.

Megkezdődött azon koncepció megvalósítása, amelynek célja, hogy a tanári kar egyre képzetesebb legyen, a diákok tanulmányi eredménye javuljon, az iskola a korábbinál erőteljesebben tükrözze nemzetiségi jellegét, s mintaszerű modellintézménnyé váljon.

A Gandhiban tanulók javuló eredményeinek azért is van jelentősége, mert az iskolát működtető közalapítvány tavaly januárban megváltozott összetételű kuratóriuma egyebek mellett a rossz tanulói teljesítményekre hivatkozva döntött az igazgatóváltás mellett, és 2009. július

1-jétől nem az iskolát egy évtizede vezető, a szülők, a diákönkormányzat, valamint a nevelőtestület által támogatott **Csovcsecs Eri-kát**, hanem a Gandhi egyik tanárát, **Gidáné Orsós Erzsébetet** bízta meg az igazgatói teendőkkel. Úgy vélték, hogy az iskola pedagógiai programja nem alkalmas roma értelmiség kinevelésére, illetve arra, hogy ehhez kapcsolódva ne csak Pécsen, hanem az ország más területein is indulhasson roma nemzetiségi oktatás.

AZ ÁSZ ELVÉGZI AZ OCŐ GAZDÁLKODÁSÁNAK SORON KÍVÜLI ELLENŐRZÉSÉT

♣ Az Állami Számvevőszék a kormány kezdeményezésének eleget téve – a 2010. évi ellenőrzési terv módosításával – a jogszabályi előírásoknak megfelelően elvégzi az Országos Cigány Önkormányzat 2009. évi és 2010. első félévi gazdálkodásának soron kívüli ellenőrzését. Az ellenőrzés célja annak megállapítása, hogy az országos kisebbségi önkormányzat gazdálkodása mennyiben felel meg a jogszabályi követelményeknek és az önkormányzati működés sajátosságainak. A 2010. júliusában kezdődő ellenőrzés során az ÁSZ többek között vizsgálja az állami költségvetésből nyújtott támogatás, valamint az állam által meghatározott célra ingyenesen juttatott vagyron felhasználását. A számvevőszéki ellenőrzés eredményéről szóló végleges jelentés szeptemberre készül el.

Összeállítottuk az MTI, Romnet, TEOL és az Újpesti Napló hírei alapján.

TANYASIAK FESZTIVÁLJA A SZEGÉNYSÉG ÉS A KIREKESZTÉS ELLEN BAJÁN

♣ Zömmel a Baja környéki tanyákon élők vettek részt azon a fesztiválon, melyet a Csácsé Rom Cigány Kulturális Egyesület rendezett július 24-én Baján. A „Közös a sorunk, ismerjük meg egymás értékeit” mottóval útjára indított esemény főszervezője, a Csácsé Rom Cigány Kulturális Egyesület elnöke elmondta: a program célja egybecsengett a szervezet legfontosabb szándékával, nevezetesen, hogy a romák és a többségi társadalom tagjai jobban megismerjék egymást, ezzel esélyt teremtve arra, hogy békében és szeretetben éljenek. A szombati fesztivál szervesen kapcsolódott a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai évéhez. Ennek megrendezéséhez mintegy 360 ezer forint támogatást nyertek korábban a szociális tárca által megbízott ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. pályázatán.

A seregszemlének Baján a Tanyasi Közösségi Ház adott otthont, ahová zömmel a város környéki tanyavilágban élő romákat várták, ám a találkozó nyitott volt a településen élők előtt is – hangsúlyozta a házigazda. A seregszemlén megjelent mintegy 200 ember a nap első részében ismeretterjesztő előadásokat hallgatott a közösségi mentálhigiénéről, a gyermekotthonban élők sajátos gondjairól, a roma fiatalok lehetőségeiről, valamint a hagyományos cigány mesterségekről. Ezt követően klasszikus cigány ételekkel vendégelte meg a résztvevőket az egyesület, majd autentikus roma zenekarok és táncegyüttesek műsora szórakoztatta a közönséget.

A hónap hírei • A hónap hírei

Romani Desing

Az ország első roma divatstúdiója

A hagyományos roma népviselet modernizálásával új divatstílust megteremtő munkáit mutatta be a Romani Design Stúdió, az ország első roma divatstúdiója. A kollekció a roma kultúrából táplálkozó egyedi alkotásaival a mai igényeket is kielégítő igazi különlegesség.

őket, annyi, mint körbevenni magunkat szépséggel. A szenvedély a másik fontos üzenete a tervezőknek, hiszen nem mindenki képes arra, hogy felfedezze a szenvedélyt önmagában, márpedig szenvedély nélkül nincs igazi életöröm. Ezt meg kell találni önmagunkban – a ruhák ebben próbálnak segíteni.

A Romani Design különleges, egyedi értéket képvisel, megfelel a mai kor modern elvárásainak, ugyanakkor tovább élte a roma kultúra tradícióit, sokszínűségét. Üzenete: örüljünk annak, amink van, találjuk meg a minket körülvevő szép és jó dolgokban az örömet, a boldogságot. Mindamellet, hogy a ruhák szemet gyönyörködtetőek, önmagunkhoz és az élethez való hozzáállásunkat is alakíthatják.

A ruhák túlmutatnak önmagukon, hiszen használni

Az alkotások egyediséget sugallnak, s ha megismerkedünk a mögöttük rejlő elvekkel, megértjük, hogy mindez nem a véletlen műve, tudatos filozófia hatja át őket. A szellemiség középpontjában az áll, hogy a romák elleni előítéletet a divat világán keresztül csökkentsék. Az alkotók célja a roma viseleti kultúrában fennmaradt tradíciók felelevenítése, megőrzése és továbbgondolása, széles közönséget megszólító igényes, minőségi, divattermékek bemutatásával.

A bemutatón a hétköznapi viseletek mellett bemutatás-

ra kerültek alkalmi és különleges szabású ruhák is. Köztudott, hogy a roma népcsoport a divat világát tekintve, sajátos, egyedi jegyeket hordoz. A roma kultúra jelképei, a rózsza, a szerencsemotívumként használt patkó és lóhere, a hold- és napforma, mind-mind az ihletadó forrás a tervezők számára. A női szépséget hangsúlyozó, hagyományos roma motívumokat felelevenítő rózsás kendők, szoknyák sugárzóan színesek, harsányak,

merészségükkel határozottan megjelenítik a roma kultúra sokszínűségét. A Törökországból, Olaszországból és Indiából származó selyem és kasmír anyagokból készült öltözetek – legyen szó a hosszú rojtokkal ellátott „kisleketéről”, a csipőre kötött rózsás kendőt idéző alkalmi viseletről, a félvállas koktélsruháról vagy éppen a hosszú alkalmi ruháról –,

mind örökérvényűvé varázsolja hagyományainkat. Motívumaink a nőalakot ékesítik, kézzelfogható szépséget mennek meg és hagyomány örököi.

Az olykor áttetsző anyagok, a hullámok és fodrok, az olykor csupán sejtető, olykor sokat is megmutató ruhaköltemények új tartalmat hoztak el számunkra. Az értékkeremtő és -megőrző öltözetek méltóképpen bemutatják azt, hogyan lehet a tradicionális roma mintákat

az utcán is viselni. A jellegzetes roma öltözködési motívumok finom, sőt művészi ötvözei jelennek meg a Romani Design Stúdió különleges kollekciójában.

Bár a viseleti kultúrára vonatkozóan nem sok lexikális tudást kaptunk az iskolapadban, elég csak arra emlékeznünk, hogy milyen jellegzetes öltözeke volt hajdan a vásároló cigányasszonyoknak: rózsás szoknya, selyem blúz, díszes kötény. Még a szegényebb emberek öltözeke is bizonyos viseletbeli gazdagságot mutatott. Nemcsak a gazdag motívum és

színhasználat volt a jellemző, sokszor átfűrt pénzérméket varrtak a nők ruháikra. A nők több rétegben – kettő vagy három – szegezett szoknyát is viseltek, színes fémgombokkal feldíszített ruháik mellett hajukba is apró díszeket, például pénzérméket fontak. Az ékszerek, díszek szerepe persze

nemcsak a megjelenést volt hivatott szolgálni, hanem szerencsehozó tulajdonságot is tulajdonítottak nekik.

Cikkünkkel nemcsak az a célunk, hogy egy értékes kezdeményezést bemutassunk, hanem az is, hogy rávilágítsunk arra: összefogással lehet tenni hátrányos helyzetű embertársainkért. **Varga Erika** divattervező – aki eredeti szakmáját tekintve ötvös – 2007-ben kezdett ruhatervezéssel foglalkozni, ma már a munkafolyamatok mindegyikében részt vesz: tervez, rajzol, varr. 2009-ben jött el annak a lehetősége, hogy egy közösségi vállalkozás keretében hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásával kezdjen bele a ruhatervezésbe. Az üzletben és a műhelyben romák és hátrányos helyzetű emberek dolgoznak, közösségi vállalkozásként működő szociális szövetkezet keretében.

A stúdió létrehozója és vezetője, Varga Erika úgy véli, a divat szinte észrevétlenül, de nagyon hatékonyan tud hozzájárulni az előítéletek csökkentéséhez, a társadalmi különbségek mérsékléséhez, a közvélemény alakításához, szemléletformálásához, így aki egy ilyen ruhát vagy bármilyen kiegészítőt felvesz, az képvisel is vele egy elvet. Szerinte a divat világán keresztül minden roma fiatal életében ápolhatja a roma hagyományokat, míg a nem romák elfogadóbbakká, nyitottabbá válhatnak. „Sze-

retnének elfogadóbbá, egymás iránt érzékenyebbé, toleránsabbá tenni társadalmunkat vagy legalábbis hatni ebben a tekintetben, azzal, hogy szembesítjük az egyénben, a társadalomban élő sajnálatos sztereotípiákat, előítéletes képet az utcán, a munkahelyeken, a közösségi-, kulturális fórumokon szembejövő, a roma kultúra egy XXI. századi modern, lendületes pozitív képével, a romani dizájnnal” – fogalmazott az iparművész. Bízik abban, hogy egyre több ember ismeri meg és viseli majd a roma népviselet újraformált termékeit. Reményei megvalósulni látszanak, hiszen a ruhákat vásárlóknak csak egy része roma, a színes, életteli jegyeket magán hordozó ruhákat a nem romák is előszeretettel vásárolják.

A Romani Design a tradíció és a modernitás képvi-

selője, teljesen egyedülálló. Újszerű, mert a romák kultúráján alapuló, azt kiszolgáló akaró ruhák, kiegészítők, ékszerek, kézműves termékek nem készültek mindeddig hazánkban. Sem a divat-, sem az ékszeripar nem fejlesztett ki termékeket kifejezetten a roma emberek számára, a roma kultúrából táplálkozva. A Romani Design ezt a meglévő, ki nem elégitett igényt igyekszik kiszolgálni: tradicionális roma öltözekek és kiegészítők, valamint azok motívumainak felhasználásával, a XXI. század igényeinek megfelelő divatos dizájn termékek tervezésével, előállításával. Az értéke örök: az életünk legértékesebb magját képező múltat jelenkorunknak kell megőriznie a jövő számára.

Ami a stúdió által készített ruhák, kollekciók jövőjét illeti, remélhetően hazánkban is lesznek bátor, önkifejezésüket fontosnak tartó nők, akik örömmel, büszkén viselik majd Varga Erika

Romani Design

1072 Budapest, Akácfa u. 20.

Tel.: +36 1 788 10 34

E-mail:

vargae@romanidesign.hu

Nyitva tartás: H-P 10-18

alkotásait. Miért mondom, hogy bátor nők? Mert önmagunk megnyilatkozása, személyiségünk, véleményünk vállalása hosszú folyamat, a gyermeki létből való kilépés, a felnőtté válás egyik lépcsője. Mindamelllett, hogy tudnunk kell viselni a ruhákat, azok üzenetét is meg kell értenünk. Egy új, szabad életfelfogás hangulatát tükrözik, tele vannak szépséggel, s bennük az élet egyik legcsodálatosabb lényé kel életre: a NŐ.

Marsi Edit

Fotók:

romani.hu, MTI, velvet.hu

A szomszéd élete is kilátástalan

Nemrég vált széles körben is olvashatóvá az UNDP (United Nations Development Programme), az ENSZ Fejlesztési Programja által finanszírozott, Csehországtól Albániáig 15 egykori szocialista országban élő cigány nők helyzetét feltáró vizsgálat eredménye. **Bernát Anikó** szociológussal, a kutatás egyik résztvevőjével nemcsak erről, hanem az elmúlt évtized romákkal kapcsolatos kutatásairól is beszélgettünk.

– Ismerjük-e a magát romának valló népesség valódi számarányát?

– Csak becsülni tudjuk, a törvények szerint senki etnikai hovatartozását nem szabad nyilvántartani. A népszámlálás volna hivatott erről képet adni, ilyenkor minden állampolgár etnikai hovatartozására, származására, mind a kulturális kötődésekre rákérdeznek. A legutóbbi alkalommal, 2001-ben ennek alapján 190 ezer ember mondta magáról Magyarországon, hogy cigány, de természetesen tudjuk, hogy ez a szám nem fedi a valóságot, mert nagyon sokan nem merik vagy nem akarják bevallani, hogy romák. Két évvel később, 2003-ban készült itt hon az utolsó nagy romakutatás. Kemény István szociológus 1971-ben, 1993-ban és legutóbb hét éve mérte fel a cigányság becsült számát és összetételét. Arra jutott, hogy 5–6 százalék lehet a népességen belül a romák száma, ami 5–600 ezer embert jelent. Vélhetően a romák aránya nőtt azóta a nem roma népességhez képest magasabb termékenységi mutatóik miatt. Az UNDP által kezdeményezett kutatás abból a szempontból támaszkodott a népszámlálási adatokra, hogy ennek alap-

ján tudtuk, hogy hol, mely területeken él a cigányság nagyobb arányban – például Észak-Magyarországon vagy a Dél-Dunántúlon, ott is nagyrészt kisebb településeken –, és hol laknak nagyon kevesen, ennek alapján lehetett arányos a mintavételünk.

– Miért érdekelte az ENSZ-t pont a romák helyzete?

– Köztudott, hogy a romáknak – gyakorlatilag egész Európában – sokkal rosszabb a helyzetük, mint az adott ország többségi társadalmának. Az is látszik, hogy Kelet-Közép-Európában nagyon hasonló a problémák.

– Az eredményeket olvasva meglepő volt számomra, hogy Magyarországon 100-ból csak öt roma asszony beszéli otthon valamelyik cigány nyelvet.

– Régiós szinten Magyarországon és Csehországban nagyon alacsony azoknak a romáknak a száma, akik azt mondják, hogy az általuk leggyakrabban használt nyelv valamelyik cigány nyelv. Ezeken a helyeken volt a legnagyobb a nyelvi

A romák körében is növekszik az általános iskolázottság

asszimiláció. Érdekes, hogy a történelmi Magyarország területén élő cigányság a mai napig javarészt magyarul beszél. A magyarok például Erdélyben sok helyen magasabb társadalmi státusúak sok értelemben, mint a románok, így tehát amikor egy cigánynak – mondjuk a népszámlálás alkalmával – nyilatkoznia kell, hogy hová

sorolja magát, nyilván szívesebben mondja magát magyarnak, ha amúgy többes kötődése van, de csak egy választ adhat a nemzetiségét firtató kérdésre. Ha multikulturális környezetben él, és a szülei, felmenői között többféle nemzetiség és etnikum létezik, és választania kell, leginkább a magasabb státusú népességhez tartozó-

nak mondja magát. Többes kötődés igenis létezik, tehát ez a választás adott esetben teljesen őszinte.

– **Minden ország, ahol vizsgáldtak, posztoszocialista állam.**

– A kommunizmus egyenlítő politikája a társadalmon belül teljes homogenizációra törekedett, ebben az értelemben a cigányságnak sem szentelt kiemelt figyelmet, de egy szempontból mégis erősen hatott a romák helyzetére, mégpedig a foglalkoztatás terén: a hetvenes években a cigány férfiak foglalkoztatási rátája megegyezett a többségi társadaloméval, és ez egészen a nyolcvanas évek közepéig, a szocialista ipar összeomlásának kezdetéig így volt.

– **Most milyen arányban tudnak dolgozni?**

– 2003-ban az aktív korú cigány lakosság 21 százaléka volt foglalkoztatott, de ebben nagy különbségek vannak a két nem között. A roma nőknek csupán 15 százaléka dolgozott munkahelyen, a roma férfiaknak pedig 28 százaléka, és a helyzet azóta se javult számottevően. A többségi társadalomban ez az arány 49 százalék a nők és 61 százalék a férfiak esetében. A szocializmus idején sokkal többen dolgoztak a roma nők közül is, de a férfiaknál azért akkor is jóval kevesebben.

– **Gondolom, az alacsonyabb iskolai végzettség miatt.**

– Valóban az iskolázottság alacsony szintje az egyik kulcs tényező, de ez nem független a korai gyerekvál-

alástól sem. Tudjuk, hogy a teljes magyar társadalomban folyamatosan emelkedik az iskolázottsági szint, és inkább a nők iskolázottabbak, mint a férfiak. Az is ismert tény, hogy ma már az érettségi jelenti a munkaerő-piaci belépőt, amihez néhány évtizede még elegendő volt a nyolc általános. A romák körében is növekszik az általános iskolázottság, az UNDP kutatása szerint az ezredfor-

Magyarországon a cigányság olyan reménytelenül leszakadt területeken él beszorulva, ahol már a diszkriminációnak sincs igazán jelentése, mert a szomszédjukban élő nem cigányok jelene és jövője pontosan olyan kilátástalan, mint az övék.

duló után már a cigányság 87 százaléka elvégzi az általános iskolát, viszont az igazi tragédia az, hogy az e felletti iskolai végzettség megszerzése még mindig nagyon keveseknek sikerül. Az a jellemző, hogy a cigány tanulók is többnyire tovább lépnek az érettségit nem adó szakiskolai szintre, de aztán túlnyomó többségük – és ezen belül is nagy arányban a lányok – le is morzsolódnak. Összességében sokatmondó tény, hogy míg ma Magyarországon a nem roma nők a legiskolázottabbak, ennek pont az ellenkezője igaz a roma nőkre, ugyanis ők a társadalmon belül a legkevésbé iskolázottak, vagyis ebből a szempontból is hátrányban vannak többségi társaikhoz képest.

– **Erre bárki azt mondhatja, hogy az iskola ajtaja nyitva áll, csak be kellene járni...**

– Azok a területek az országban, ahol a cigányság

nagy számban él, a legkilátástalanabb vidékek. A kutatásunk is azt mutatta – sok pontos adat alapján –, hogy a cigányok szomszédságában élő nem cigány lakosság mutatói sem jobbak az élet számos területén. A szomszédságot ez esetben szó szerint kell érteni, tehát nem az egész társadalomhoz hasonlítottuk a romák adatait, hanem azokhoz a nem cigány családokéhoz, akik a

ingatlanjait tudja megvásárolni. Továbbá gondoljunk bele, hogy ezeken a leszakadó területeken sok esetben milyen rosszul felszerelt iskolák, milyen túlterhelt vagy végtelenül elfásult tanárok próbálják – ha próbálják egyáltalán – ezeket a hátrányokat leküzdeni. A gyerekek azt látják, hogy alig van valakinek munkája, függetlenül attól, hogy jól tanult-e. Ebből következik, hogy teljesen mindegy, hogy törekednek-e előre jutni, vagy sem.

– **Sokan a korai családalapítást okolják a cigányság jövőjének kilátástalansága miatt.**

– Valamennyi kelet-közép-európai országban jellemző, hogy a roma lányok hamarabb vállalnak gyereket, mint a nem romák: az egyik 2002-es kutatás szerint átlagosan 21 évesen szülik az első gyereküket, és Csehországtól Bulgáriáig ez az átlagos életkor a gyerekvállalás tekintetében. Magyarországon az ezredforduló után is 20 éves koruk körül lesznek anyák a roma nők, legalábbis a Kemény-féle kutatás szerint, míg a többségi nők 27–28 évesen. A roma nők egyharmadának 18 évesen már van gyereke. Másik fontos demográfiai jellemző, hogy a cigányság várható élettartama mindkét nemnél tíz évvel alacsonyabb, mint a nem romák esetében, a romák rosszabb egészségi állapota és életkörülményei miatt.

– **Tudjuk, hogy miért ennyire sürgős a családalapítás?**

– Általános szociológiai tény, hogy minden társadalmon belül a szegénységi kü-

szőb alatt élők körében hamarabb születnek a gyerekek, és a leszakadó családok nagyobb háztartásokban élnek. Nemcsak a sok gyerek jellemző a cigányságra, hanem a nagy háztartások is, vagyis az, hogy több generáció él együtt, többek között azért, mert ez így gazdaságos, már csak azért is, mert így több családtag jövedelme adódik össze. A nők gyerekek utáni jövedelmei (gyes, gyed, családi pótlék) különösen értékesek, éppen a rendszerességük miatt. Ugyanilyen értékes jövedelem a nyugdíj, szintén azért, mert minden hónapban pontosan meghozza a postás. Ez az ellátás ma még sokakat megillet a romák körében is, hiszen a mai nyugdíjasok az a generáció, akik a rendszerváltás előtt nagy arányban dolgoztak. Sajnos a jelenlegi kiemelkedően magas munkanélküliség miatt néhány évtized múlva nagyon ritka lesz az az idős roma, akinek rendszeres nyugdíj jár majd.

– Mekkora az átlagos háztartásméret?

– A nem roma háztartások Kelet-Közép-Európában a kétezres évek első évtizedében átlagosan két és fél, háromfősek voltak, a szomszédjukban élő roma háztartások pedig három és fél, öt-

fősek. Érdekes módon az ENSZ kutatása alapján a régióban Magyarországon a legmagasabb a roma háztartások létszáma, átlagosan hat fő, és még a szomszédjukban élő nem romák is nagy háztartásokban élnek, a család nagysága náluk átlagban négy fő. Ennyien csak Koszovóban és Albániában él-

listának megkeressük a középső értékét, ez lesz a mediánjövedelem. Aki ennek a jövedelemnek kevesebb, mint 60 százalékával rendelkezik, azt tekinthetjük szegénynek. Magyarországon azt tapasztaltuk, hogy szegénység tekintetében nincs különbség férfiak és nők, romák és szomszédai-

**Bernát Anikó szociológus,
a Társi Zrt. kutatója,
az ELTE Társadalomtudományi Kar Szociológia
Doktori Iskolájának hallgatója.
Kutatási területe a kisebbségek, a migráció,
a kultúra és társadalmi attitűdök vizsgálata.**

nek egy fedél alatt (átlagosan) a kutatásba bevont országok közül.

– Milyen számítás alapján határozták meg, hogy a romáknak mekkora része él a szegénységi küszöb alatt?

– Olyan mutatószámot kerestünk, amely minden országban hasonlóképpen számítható ki, ennek következtében jól összehasonlítható. Ilyen az úgynevezett mediánjövedelem hatvan százaléka alatt élők csoportja. A medián jövedelem fogalmát nagyon leegyszerűsítve úgy írhatnánk le, hogy sorba állítjuk egy társadalmon belül az összes háztartást a jövedelmük szerint, és ennek a

között. Egyformán nincs munkahely, vagy ha van is, az messze van, és nem lehet odáig elbuszozni, mert nem jön busz, vagy ha jön, akkor a buszbérlet elviszi a bér (ami szinte biztos, hogy minimálbér) legalább felét... Ilyen körülmények között gyakorlatilag lehetetlen, hogy tömegek munkát vállaljanak. Ez strukturális probléma, és nem etnikai. Összegezve: a romák rossz helyzetből indulnak, nagy többségük elmaradott helyen él és nem jó iskolába jár, a szüleik iskolai végzettsége is alacsony, és ők sem tudják jelentősen meghaladni a szüleiket, jó részük munkanélküli lesz évtizedekre, akárcsak a szüleik a nyolcvanas évek vége óta. Korán házasodnak, sok gyerekük lesz, az pedig megint csak szociológiai tény, hogy a sokgyermekes lét a szegénység legfőbb kockázata – könnyebben lesz szegény egy kisgyermekes család, mint egy magányos nyugdíjas –, és ez nem magyar jelenség, az egész EU-ra jellemző, hogy a gyermeket nevelő családok 20 százaléka a szegénységi küszöb alatt él. Így tehát ebből a szempontból sem speciális a magyarországi cigányság szegénysége.

– Van tanulsága a vizsgálatnak?

– Ezek az eredmények egy csöppet sem meglepők. Csehországtól Albániáig nagyon nehéz romának lenni, roma nőnek lenni meg pláne. Égetően szükség volna az infrastruktúra fejlesztésére, amit a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben élők helyzetének javítását célzó komplex, európai uniós forrásokból finanszírozott programokból lehetne fedezni. De például tavaly indult egy óvodáztatási program is, ami a leghátrányosabb helyzetben élő három- négy évesekre fókuszál: évi húszezer forintot kapnak ezeknek a gyermekeknek a szülei, ha óvodába járatják a gyermeküket, ugyanis az iskolába kerülő cigány gyermekek szociális hátrányait sok esetben – az óvodai felzárkóztatás hiány miatt – intelligenciahátrányként kezelik az iskolák, és a régi néven kisegítő iskolába vagy osztályokba utalják őket... és innen egyenes az út a teljes reménytelenségbe. Csak az a gond ezzel a programmal, hogy éppen ott kevés az óvodai férőhely, ahol nagy számban élnek hátrányos helyzetű családok, így ez a program könnyen kialakíthat egyes településeken egy olyan helyzetet, hogy akár olyan gyerekekkel „versenyeznek” a kevés férőhelyért, akiknek a szülei dolgoznak. Ez meg a legjobb szándékok mellett is feszültséget szül. Magyarországon a cigányság olyan reménytelenül leszakadt területeken él beszorulva, ahol már a diszkriminációnak sincs igazán jelentése, mert a szomszédjukban élő nem cigányok jelene és jövője pontosan olyan kilátástalan, mint az övék.

Farkas Adrienne
Magyar Nemzet 2010.06.23.

**A közigazgatási és igazságügyi miniszter 9/2010. (VII. 7.) KIM utasítása
miniszteri biztos kinevezéséről**

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 38. § (1) bekezdése alapján a romák társadalmi integrációjáért fennálló felelősségi körömbé tartozó feladat- és hatáskörök eredményes és maradéktalan ellátásának biztosítása érdekében, a következő utasítást adom ki:

1. A romák társadalmi integrációjának elősegítése érdekében a roma integrációs programokkal kapcsolatban felmerült feladatok koordinálására, illetve azok végrehajtásának felügyeletére Farkas Flóriánt, roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztossá nevezem ki.
2. A miniszteri biztos a 3. pontban meghatározott tevékenységét hat hónap időtartamra, 2010. július 1-jével kezdődően látja el.
3. A miniszteri biztos tevékenysége különösen az alábbi feladatkörökre terjed ki:
 - a) felülvizsgálja a 2002–2010 között a roma integrációs és más roma programokra fordított hazai és nemzetközi támogatások felhasználásának szabályosságát, átláthatóságát, eredményességét, hatékonyságát;
 - b) részt vesz a 2010. december 31-ig elinduló, romákat érintő programok bírálatában, értékelésében, monitoring tevékenységében, kiválasztási szempontjainak meghatározásában;
 - c) javaslatot dolgoz ki a 2011–2014-es időszakban megvalósítandó roma specifikus programok tartalmára, módszerére, a támogatható tevékenységeire és szervezeti követelményeire a szabályosság, az átláthatóság és a hatékonyság elveinek biztosítása érdekében;
 - d) összegyűjti és feldolgozza, valamint a Kormány számára előterjeszti az önkormányzati, civil és gazdasági szereplők romákat érintő javaslatait;
 - e) kezdeményezi az ellenőrzésre jogosult szerveknél a cigány önkormányzatok működésének felülvizsgálatát;
 - f) közreműködik a romákat érintő támogatásokat nyújtó közalapítványok átalakításának kormányzati munkájában;
 - g) tevékenysége során együttműködik a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársággal;
 - h) ajánlásokat, előterjesztéseket készít a hatáskörébe tartozó ügyekkel kapcsolatban.
4. A miniszteri biztos működését a közigazgatási és igazságügyi miniszter (a továbbiakban: miniszter) irányítja. Tevékenységéről folyamatos tájékoztatási, valamint a miniszter által meghatározottak szerinti módon és gyakorissággal beszámolási kötelezettséggel tartozik.
5. A miniszteri biztos munkáját a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumon belül működő titkárság segíti.
6. Ez az utasítás a közzétételével egyidejűleg lép hatályba.

Dr. Navracsics Tibor s. k.,
közigazgatási és igazságügyi miniszter

Társadalmi párbeszéd a kisebbségi törvény újragondolásáért

Társadalmi párbeszédet kezdeményezett a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium a kisebbségi törvény újragondolásáért.

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkársága **Szászfalvi László** államtitkár vezetésével „a többség és kisebbség harmonikus együttélése során megvalósítható, a kisebbségek kultúrájának, anyanyelvének megőrzését és fejlesztését biztosító jogszabályi keretek továbbfejlesztése érdekében” javasolt párbeszédet.

A kormány kiemelt feladatának tekinti a nemzeti és etnikai kisebbségek, valamint a szervezeteik jogait érintő törvényi rendelkezések áttekintését; a felülvizsgálat célja a kisebbségek kulturális autonómiájának minél szélesebb körű érvényesítését biztosító jogszabályok megteremtése. Azt is

megjegyzik: szükség van a több mint tizenöt éve megalkotott kisebbségi törvény újragondolására, a civil szervezetek és a kisebbségi önkormányzatok szerepének felülvizsgálatára. E nagyszabású munkát a kisebbségek legszélesebb körű képviselőiteinek partneri bevonásával kívánjuk elvégezni. Számítanak tehát a különböző közösségek tagjainak, civil szervezeteinek, intézményeinek konkrét közreműködésére, várják a civil és érdekképviselői szervezetek véleményét, javaslatait.

A párbeszéd elsődleges célja a kisebbségi szervezetek munkáját akadályozó, tevékenységét nehezítő rendelkezések összegyűjtése, azok módosítási javaslatának kidolgozása.

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 2010

A kisebbségi önkormányzati választás első, kiemelten fontos szakasza lezárult július 15-én, ez volt ugyanis a határideje a kisebbségi választói jegyzékbe vétel iránti kérelmek leadásának. Októberben országosan közel 230 ezer kisebbségi választópolgár járulhat az urnákhoz és leadhatja szavazatát.

Amennyiben a választó a 13 kisebbség valamelyikéhez (bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén vagy ukrán) tartozik, 2010 őszén részt vehet a települési kisebbségi önkormányzati választáson. A szavazást egy napon tartják a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásával. A választópolgárnak július 15-ig kellett vetetnie magát a kisebbségi választói jegyzékbe, ha részt akar venni az októberi települési kisebbségi önkormányzati választáson. Hiszen kisebbségi jelölt csak az lehet és kisebbségi jelöltekre csak az szavazhat majd, aki a kisebbségi választó jegyzékben szerepel.

Arról, hogy a kisebbségi választást az adott településen kitűzték, és a kisebbségi választáson a választópolgár szavazhat, valamint a szavazás helyéről 2010. augusztus 19-ig úgynevezett kisebbségi értesítőt kap a választó a választási irodától. Felhívjuk a figyelmet, ha a választópolgár a lakóhelyéről másik településre költözik, a kisebbségi választói jegyzékből törölni kell, és a választáson nem szavazhat és jelölt sem lehet!

Szavazni csak személyesen, a lakóhelyen lehet, a kisebbségi szavazásra szolgáló külön szavazóhelyiségben. A szavazatszámoló bizottság először megállapítja a személyazonosságot és azt,

hogy az adott személy szerepel-e a kisebbségi választói jegyzékben. A személyazonosság és a lakcím igazolására a következő, érvényes igazolványok alkalmasak:

- lakcímet tartalmazó személyazonosító igazolvány (rég, könyvecske formátumú) vagy
- személyazonosító igazolvány (kártya formátumú) vagy útlevél vagy 2001. január 1-jét követően kiállított vezetői engedély (kártya formátumú) és mindegyik felsorolt igazolvány mellett a lakcímgazolvány (lakcímkártya).

Ha a szavazásnak nincs akadálya, a szavazatszámoló bizottság átadja a választópolgárnak a szavazólapot és a borítékot. A szavazólapot a választó jelenlétében lebélyegzik, annak átvételkor alá kell írni a kisebbségi választói jegyzéket. A szavazáshoz szavazófülke áll rendelkezésére, amelyben kitöltheti a szavazólapot. Érvényesen szavazni 1 vagy több, de legfeljebb 4 jelöltre lehet majd, a jelölt neve mellett elhelyezett körbe tollal írt x vagy + jellel! Egyéb megjelölés érvényes szavazatként nem vehető figyelembe! Végezetül a szavazólapot a borítékba kell helyeznie, és a borítékot a szavazatszámoló bizottság előtt az urnába kell dobni.

Lezárult a választói jegyzékbe vétel

A kisebbségi jegyzékbe vétel július 15. napjával lezárult, a kisebbségi választói jegyzéken szereplő választópolgárok száma országosan 1545 településen 228 084 fő, melyből cigány kisebbségi választói jegyzéken 133 514 fő szerepel. Az adatok azt mutatják, hogy a jogalkotók által 2005. évben hozott kisebbségi törvénymódosítás, mely bevezette a kisebbségi választói jegyzéket, még mindig nem hozta az egykor várt reményeket: például a cigány kisebbségi választói jegyzékben szereplők száma messze elmarad a cigányság közel 800 ezerre becsült lélekszámától. Egyértelműen érzékelhető, hogy a második alkalommal alkalmazott jogszabályban foglaltakkal 2010-ben is sokan nem értenek egyet, s sokan még mindig félelemmel telve ellenzik azt.

A kisebbségi jegyzékbe vételre vonatkozó jogszabályt először a 2006. évi kisebbségi önkormányzati választás során alkalmazták. Akkor igencsak borúlátó előrejelzések voltak, melyek szerint a közösségek tagjai elzárkóznak majd a nemze-

tiségi identitásuk felvállalásától. Akkor ezt némileg cáfolta a közel 195 824 önkéntes nyilatkozat a valamely kisebbséghez tartozásról. Különösen a választói jegyzékbe való feliratkozás utolsó két hetében nőtt meg az állampolgárok aktivitása, hiszen ezen időszakban a duplájára emelkedett a bejelentkezők száma. Ez a tendencia 2010. évre is igaz. Ez azt bizonyítja, hogy a kisebbségi szervezeteknek sikerült mozgósítaniuk a közösségek azon tagjait, akik körében nem vált jellemzővé a választói jegyzékkel szembeni elzárkózás. Figyelemmel a magyar állampolgároknak az általános választásokon tapasztalt aktivitására, pozitívként elmondható, hogy bizonyos szintű elfogadást talán mutat, hogy az előző választáshoz képest 30 ezerrel nőtt a kisebbségi választói jegyzékbe vételt kérő állampolgárok száma 2010-ben.

Fontos, hogy a választást akkor kell kitűzni, ha a településen a kisebbségi választói jegyzékben szereplő kisebbségi választópolgárok száma a választás kitűzésének napján eléri a 30-at!

Kisebbségi választói jegyzéken szereplő választópolgárok száma országosan (2010)

Kisebbség	Választópolgárok száma
Összesen	228 084
Bolgár	2 088
Cigány	133 514
Görög	2 267
Horvát	11 571
Lengyel	3 052
Német	46 627
Örmény	2 357
Román	5 277
Ruszin	4 228
Szerb	2 432
Szlovák	12 280
Szlovén	1 025
Ukrán	1 366

Forrás: www.valasztas.hu

Cigány kisebbségi választói jegyzéken szereplő választópolgárok száma megyénként (2010)

Megye	Választópolgárok száma
ÖSSZESEN	133 514
Főváros	6 712
Bács-Kiskun	6 164
Baranya	11 730
Békés	4 793
Borsod-Abaúj-Zemplén	19 249
Csongrád	2 794
Fejér	2 072
Győr-Moson-Sopron	2 610
Hajdú-Bihar	8 540
Heves	6 782
Jász-Nagykunszolnok	6 836
Komárom-Esztergom	1 845
Nógrád	7 290
Pest	7 125
Somogy	7 878
Szabolcs-Szatmár-Bereg	16 875
Tolna	4 649
Vas	1 411
Veszprém	2 687
Zala	5 472

Jelölő szervezetek bejelentése

Ahhoz, hogy a kisebbségi szervezet jelöltet állíthasson, a választási bizottságnál először magát a jelölő szervezetet kell nyilvántartásba vettetni, mégpedig olyan időpontban, hogy a jelölt bejelentésének idejére már megtörténjen a szervezet nyilvántartásba vétele.

A települési kisebbségi önkormányzati választáson az egyesülési jogról szóló törvény szerint bejegyzett olyan társadalmi szervezetek (ide nem értve a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló törvény szerint

bejegyzett szervezeteket), indulhatnak, amelynek alapszabályában legalább 3 éve rögzített célja az adott nemzeti vagy etnikai kisebbség képviselése.

A nyilvántartásba vételhez a jelölő szervezetet be kell jelenteni

- az **Országos Választási Bizottságnál**, ha a szervezet több megye, illetőleg a főváros és valamely megye területén is jelöltet vagy listát kíván állítani,
- a **területi választási bizottságnál**, ha a szer-

vezet csak egy megye, illetőleg csak a főváros területén, de azon belül több településen, fővárosi kerületben kíván jelöltet állítani,

- a **helyi választási bizottságnál**, ha a szervezet csak egy településen vagy fővárosi kerületben kíván jelöltet állítani.

A jelölő szervezet bejelentését a **PK** nyomtatvány kitöltésével és személyes leadásával vagy postai megküldésével kell megtenni. A nyomtatványhoz mellékelni

kell a társadalmi szervezetek bírósági nyilvántartásából a bíróság által **2010. július 16-át követően** kiállított **kivonatot**, továbbá a kisebbségi szervezet **2007. január 1. előtt** hatályban volt, valamint a bejelentés **napján** hatályos **alapszabályát**.

Ha a szervezet kéri, hogy nevét a kisebbség nyelvén is feltüntessék a szavazólapon, a PK nyomtatványhoz csatolni kell az N jelű nyomtatványt is. A jelölő szervezetet a választási bizottság a bejelentését követő 2 napon belül veszi nyilvántartásba.

A JELÖLŐ SZERVEZET SZÉKHELYE, ELÉRHETŐSÉGE:

- a) postai irányítószám:
- b) település + kerület:
- c) közterület neve, jellege (út/utca/tér/stb.), házszám, épület, lépcsőház, szint (fsz., emelet, stb.), ajtó:
- d) telefonszám:
- faxszám:
- e-mail cím:

A JELÖLŐ SZERVEZET KÉPVISELŐJÉNEK ADATAI:

- a) neve:
- b) értesítési címe:
- postai irányítószám:
- település + kerület:
- közterület neve, jellege (út/utca/tér/stb.), házszám, épület, lépcsőház, szint (fsz., emelet stb.), ajtó:
- telefonszám:
- faxszám:
- e-mail cím:

Kelt:

a jelölő szervezet képviselője

A választási iroda tölti ki:

A bejelentés helye:

választási bizottság.

Szélrózsa 2010

A Szélrózsa – 8. Országos Evangélikus Ifjúsági Találkozó 2010. július 14. és 18. között került megrendezésre Szarvason, az Erzsébet-ligetben. A találkozó témája a *Középkezdés Veled*. A program egyik napja a cigánysághoz kapcsolódott.

A találkozó kulturális programjainak szervezése során részben a fiatalok igényeihez igazodtak, ugyanakkor az eddigi hagyományokat követve a program nyújtotta lehetőséget kihasználva megpróbálták formálni a résztvevők érdeklődési körét, kulturális igényeit, stílusát. Sok tehetséges előadóművész és csoport számára nyílt lehetőség a bemutat-

Fabiny Tamás, az Északi Evangélikus Egyházkerület püspöke.

A négynapos program különböző helyszíneken zajlott, sok-sok fellépővel. A kínálat igen gazdag volt, a zenés előadások mellett természetesen nagy szerepe volt a beszélgetéseknek és az áhítatoknak, de kézműves foglalkozások és filmvetítések is várták a látogatókat.

kozásra. Annak érdekében, hogy minden előadás megkaphassa a kellő érdeklődést, a szervezők úgy állították össze a programot, hogy csak minimális mértékben legyenek átfedések az előadások időpontjai között, mindenki megismerhette a többiek által hozott és közvetített értékeket.

A rendezvény megnyitóján az evangélikus egyház képviselőjében jelen volt **Gáncs Péter**, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke, aki egyben az Ifjúsági és Missziói Munkáért felelős püspök is, **Ittész János**, a nyugat-dunántúli és **Dr.**

A program összeállításánál határozott tematikát alkalmaztak, minden napnak volt egy-egy fő irányvonala, első napon a zsidóság, második napon a szlovákság, harmadik napon pedig a cigányság határozta meg a nap témáját, a beszélgetések és a művészeti előadások is ehhez kapcsolódtak. A komolyzenei koncertek központja a szarvasi Ótemplom volt, amely különleges háttérrel és hangulatot adott a programnak és fokozta az áhítat erejét.

A találkozó fennállása óta először külföldi vendégművész is előadást tartott, **Ale-**

jandro Vela zongoraművész személyében, aki **Korcsolán Orsolya** hegedűművésszel tradicionális zsidó zenét játszott a zsidó napon. A Szélrózsa Band új ifjúsági éneket adott elő, az ő együttesük kísérté egyébként a találkozó ideje alatt a résztvevők énekét is. Az első napon tartották az elsősorban moldvai zenét játszó Mentés Másként Trió táncházát. **Varnus Xavér** a Talamba Ütőegyüttesrel lépett fel az evangélikus templomban. **Szalóki Ági** és **Borlai Gergő** közös produkciója ötvözte az archaikus népzene és a kortárs tánczenét. A program során fellépett továbbá a Misztrál együttes, a Benka Színi Társulata, a Sono Felici énekegyüttes, a Fugato Zenekar és Ágens. A zenés áhítaton **Fassang László** és a Victoria Kamarakórus közreműködött, az evangélikus zenekarok mellett cigány tematikus műsor volt látható, hallható. A Beatles együttes egykori, de ma is népszerű dallamait a The Blackbirds Zenekar idézte fel. A kulturális program a Magyarokanizsai Udvari Kamaraszínház Magyar

Piéta című előadásával zárult a Tessedik Sámuel Múzeumban. Az előadások a kisgyermektől a felnőttig minden korosztály számára élvezetes időtöltést, ki kapcsolódást nyújtottak.

A találkozó természetesen nem csupán kulturális jellegű volt, a rendezvényen súlyos kérdésekről is szó esett, mint például a többségi társadalom és a cigányság közötti feszültségről. A résztvevők szerint ennek feloldásában jelentős szerepe lehet az egyháznak. Általános álláspont, hogy le kell számolni az előítéletekkel és a segítségre szoruló romák helyzetét nem elsősorban gazdasági kérdésként kellene kezelni. A találkozón többek között részt vett **Balog Zoltán**, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára, aki úgy vélte, az általánosítás, a közhelyek, az előítéletek csak mélyítik a cigányok és nem cigányok közötti szakadékot. Ezt őszinte beszéddel és segítőkészséggel lehet megakadályozni – hangsúlyozta Balog Zoltán. „Az első számú stra-

tégiai szövetséges nem is az egyház mint intézmény, hanem azok a keresztény közösségek, azok a keresztény, elkötelezett, szolgálni akaró emberek, akik áldoznak majd az életükből, a szabadidejükből, a munkaidejükből, adott esetben a pénzükből, türelmükből, szeretetükből arra, hogy ezen a prob-

lémán, és nem is elsősorban ezen a problémán, hanem azokon az embereken segítsünk, akik nagyon mélyen vannak ma Magyarországon” – vélte az államtitkár. A kormány célja, hogy folytatódjon a romatelepek felszámolása, hiszen Magyarországon a becslések szerint százezer ember él nyomorú-

ságos körülmények között a csaknem 500 cigánytelepen.

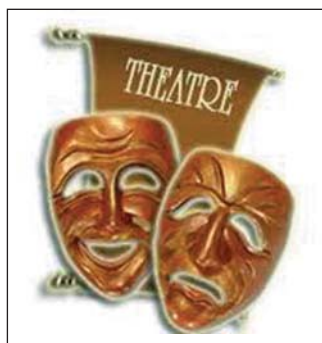
Szükség van a romákat célzó, speciális egyházi szolgálatra. Meg kell őket eközben győzni arról, hogy teljes értékű állampolgárok, akiknek nem lehet az életcélja, hogy segélyért álljanak sorba. A többségi társadalomnak pedig el kell ismernie a

roma társadalom értékeit – hangzott el a találkozón. „Ha erre fölfigyelünk, hogy mit tudnak ők nekünk adni, akkor észrevesszük azt is, hogy mi mivel tartozunk nekik” – mondta **Gáncs Péter** evangélikus püspök.

Fotók:

Horváth-Bolla Zsuzsanna

Roma Színházi Találkozó Pécssett

Első alkalommal rendezték meg a romákról szóló és a romák által előadott művek seregszemléjét, a Roma Színházi Találkozót Pécssett. A seregszemlére többek között a Reneszánsz Roma Műhely, a Czinka Panna Cigány Színház és a Khamoro Táncszínház kapott meghívást.

Szakcsi Lakatos Béla és **Szegedi Dezső** színházi zenéi művekből összeállított önálló estjével indult az I.

Csemer Géza

Roma Színházi Találkozó a pécsi Rácz Aladár Közösségi Házban. Az est vendége **Hollai Kálmán** budapesti színművész, aki az *Atok és*

szerelem című filmből adott elő betétdalokat.

A különleges seregszemlére többek között meghívást kapott az 1995-ben, Budapesten alakult Reneszánsz Roma Műhely.

A társulat **Csemer Géza** *Gyűlölet nélkül* című darabjával érkezett a megyeszékhelyre. A Balatonszegen játszódó komédiában a ma embere is ráismerhet a társadalmi együttélés viszásságaira.

A fesztiválon szintén résztvevő Czinka Panna Cigány Színház 1992 óta működik vándortársulatként. Ők **Jónás Judit** *Gyere Josephin* című zenés darabját, valamint **Szécsi Magda** szeretetről, barátságról, elfogadásról szóló meséjét, a *Csörgőkezű, Vödörjáró, Dobhasú* című zenés gyermekelőadást mutatták be.

Az eseményen fellépett a Hókirálynő Meseszínpad is, amely 20 éve alakult, ők Szécsi Magda Tavasztündér mosolya gyermekdarabjával mutatkoztak be.

A színházi találkozón többek között látható volt **Weöres Sándor** *Psyché* című darabja **Kárász Eszter** színmű-

Jónás Judit

vész és **Király Csaba** zongoraművész közös produkciójaként, melyben **Lónyai Erzsébet** félig magyar grófnő, félig cigánylány történetét mutatták be. Emellett a Khamoro Táncszínház és a Romano Glasso Gyermekkorúsa is műsort adott.

Hollai Kálmán

KÖZÖD!

Nemrég befejeződött a Színes fiatalok csoport középiskolásainak részvételével a KÖZeLebb! című program, mely a **Közöd!** program keretében valósult meg.

A Színes Gyöngyök Egyesület (Pécs) támogatásával roma és nem roma középiskolás fiatalokból létrejött nem formális ifjúsági csoport önkéntes tevékenységet végez.

A fiatalok segítettek a kertrendezésben a Faág Baráti Kör fiataljainak és önkénteseinek, plakátokat ragasztottak és vigyáztak az átmeneti otthonban lévő családok gyermekeire. A programhoz tartozó CoolTúra est keretében a cigány, francia, angol és spanyol kultúrával ismerkedhettek meg a résztvevők.

A csoport a program lezárultát követően is folytatja az önkéntes tevékenységeket. Legutóbb a Vidámparkban, a pécsi Mandulafa Egyesület (Pécsi Waldorf Kezdeményezés) gyermeknapján kézműves standjánál segédkeztek a fiatalok.

A csoport elérhetőségei: kozelebb@googlegroups.com; + 36 30 492 81 66

Keresd meg, ha elkél pár segítő kéz!

Válogatás a fiatalok nyilatkozataiból:

„Szerintem hasznosak voltak a programok, új embereket, kultúrákat ismertem meg. Különösen tetszett a cigány kultúráról tartott előadás, amiről Reni beszélt a Kultúr Esten. Belekóstolhattam az önkénteskedésbe, volt, hogy kertet rendeztünk, máskor az átmeneti otthonba látogattunk el. Jó érzéssel jöttem el minden programról.”

„A csoportnak a program végére sikerült csapattá alakulnia, képesek lettünk együtt dolgozni és végig jól éreztük magunkat. Fizetségünk az eredményes munka, a jó hangulat, egymás megismerése és ez sokkal jobb mint akármilyen más fizetés.”

„Szerintem jól összejött a csoport, mindenki megtalálta a helyét. Megismertünk új embereket, sokaknak segítettünk. Én úgy látom, hogy sokat fejlődtem én is, de szerintem ezzel mindegyikünk így van... legalábbis remélem”

Láttatni a láthatatlant

Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa program keretében meghirdetett *Láttatni a láthatatlant* című rajz- és videoinstallációs pályázat lezárult. A pályázat témáját kortárs roma költők ajánlott versei képezték, ezekhez kellett olyan versillusztrációkat vagy videoinstallációkat készíteni, amelyekkel a Szegénység és Kirekesztés Elleni

Küzdelem Európai Éve jegyében, a romákkal kapcsolatos vizuális sztereotípiák elleni fellépést, a roma emberek és a roma kultúra érzékletes és művészi bemutatását szeretnék elérni. A pályázat lezárult, az alábbiakban bemutatunk néhány művet: a választott verset és a hozzá kapcsolódó alkotást.

Kalányos Mónika: Én

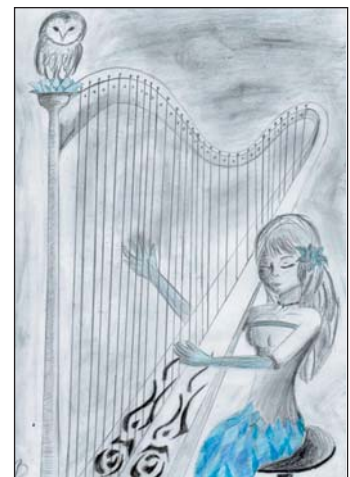
A téli éjszakák
havas leheletébe
burkolom a lelkemet.
Sűrűn hulló hópihéék
zuhanó zenéjét halkán,
hangtalan követem.

Letűnt esték
és újjholdak harca
villózik át a pocsolyán.
Üres űrt
szőnek agyam szálaiból
a Bűn, a Vágy és az Árulás...

És az erősen font
rostok ideghártyáján
nem sejlik át a dallam-
hangszikra, mely fellobbanva
célját lelven megmutatja, hová,
mi mögé rejtettem dalomat...

Ezerfényű hangjával hőszen
hárfáján álmodhatna
és felébreszthetné
a téli álmába fagyott
önbecsülésem
józan istenét.

A tél hőszen hárfája

Farkas Pál:
Altató

Oson a nyár
piros pici sarujában
búzaszínű koronáját
elrakja szípgöva

Búsan lépdél az ősz
sűn szuszog matatva
száraz fűben gally reccsen
sírva jár a szarvas

Ki zörög a határban
jön a tél dohogva
elfut előle a nyúl
fázik füle talpa

Este van az erdőben
alszik már a falka
ágyazzál meg angyalom
itt egy kocsi szalma

valahonnét tücsök szól
lepedőnk a harmat
zöld mezőkről

Nyár

Patkónyomok

Tóth Olivér: Patkónyomok a csillagok

Ezer patájú ló az ég.
Hajnal, s alkony paripája ő.
Körbe fut a föld kerekén.
Napból iszik hogyha
szomjas,
s tovább fut tova.
Hold-szarvával semmit hasít,
így a földre árnyat lopva.
De lassan kopik a szerencse,

a távolság horzsolja fényét
áttetsző pamuttá.
S ha már láthatlan nyomok
fedik a hegytetőt,
vadcsikóként új időt szül,
mert hajnal s alkony
paripája ő.
Hisz ezer patájú ló az ég.
S patkónyomok a csillagok.

Tóth Olivér: Altatódal

Feküdj karom, feküdj karomra kedvesem,
feküdj karomra, s hunyjuk le két szemünk.

Kék égből gyöngybarna cigánylány

Álmodj kincsem, álmodj rózsám, babácskám.
Álmodj zöld mezőt, víg hazát,
víg hazában kék eget,
kék égből gyöngybarna cigány lányt,
göndör hajába rózsát, pirosat,
válassz rózsám szép szeretőt, csinosat,
válassz rózsám, válassz rózsám magadnak.
Válassz rózsám szép szeretőt, csinosat,
válassz rózsám, válassz rózsám magadnak.

Feküdj karom, feküdj karomra kedvesem,
feküdj karomra, s hunyjuk le két szemünk.

Álmodj kincsem, álmodj rózsám, babácskám.
Álmodj cigány fiút, cigány lányt,
álmodj cigányokkal karavánt,
vágtsd földön, vágtsd égen,
vágtsd karavánod vad lován,
két kezében gazdag álmok legyenek,
napszememből süssön rád a szeretet.
Két kezében gazdag álmok legyenek,
napszememből süssön rád a szeretet.

Feküdj karom, feküdj karomra kedvesem,
feküdj karomra, s hunyjuk le két szemünk.

A diszkrimináció elleni küzdelem

Társadalmi szemléletformálás, a hatósági munka erősítése

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság Társadalmi szemléletformálás, a hatósági munka erősítése című programja rendkívül összetett: a diszkriminációs mechanizmusok feltárására irányuló kutatási programok, közel 70 antidiszkriminációs akkreditált tréning, kiterjesztett, decentralizált megyei egyenlő bánásmód referensi hálózat kialakítása ügyfélfogadással és az egyenlő bánásmód területén társadalmi szintű szemléletváltást célzó kiemelt kommunikációs kampánysorozat egyaránt a részét képezik.

Magyarországon a diszkrimináció több társadalmi csoportot érint és az élet számos területén jelen van. Míg a foglalkoztatás területén a nők, a 40 éven felüliek, a romák és a fogyatékosokkal élők szenvednek el leggyakrabban hátrányos megkülönböztetést, addig a lakhatás terén inkább a romák, a szolgáltatások igénybevétele során pedig a romák, a nők és a fogyatékosok. A hátrányos megkülönböztetésnek az említett társadalmi csoportokhoz köthetően eltérő formái vannak jelen a társadalomban; különböző típusú és mértékű hátrányos megkülönböztetéssel szembesülhetnek a társadalmi élet egyes szinterein. Ezek közül mind a társadalom, mind az egyén szempontjából a legjelentősebb hatással bíró terület a foglalkoztatásban tapasztalható diszkrimináció. A romák és a fogyatékkal élők foglalkoztatásban tapasztalható negatív megkülönböztetése megnehezíti a társadalmi és munkaerő-piaci beilleszkedésüket, gyengíti a társadalmi összetartozást, így az ország gazdasági teljesítményére is negatív hatással van.

Az Egyenlő Bánásmód

Hatóság feladata részt vállalni a széleskörű társadalmi szemléletformálásban, amely során a társadalom jogtudatossága, társadalmi érzékenysége, antidiszkriminációs és általános emberi jogi kultúrája növelhető. Ehhez a szervezet humán kapacitásainak sokféle fejlesztését kell megvalósítani, többek között országosan, a megyei Esélyek Házaiban heti és legalább havi rendszerességgel egy-egy kistérségben is elérhetővé szükséges tenni a szervezet ügyfélfogadását 19 új helyszíni ügyfélszolgálat kiépítésével.

A Hatóság a felnőttképzésben akkreditált szervezet kíván válni, hogy magas színvonalú, gyakorlatorientált képzésekkel járuljon hozzá mind a potenciális sértettek és egyenlő bánásmódot megsértők szemléletformálásához, mind pedig ahhoz, hogy az érdekérvényesítésben érintett szervezetek jogilag megalapozott beadványokat készíthessenek el. Olyan speciális képzési programot készítettek, amely elősegíti a hátrányos megkülönböztetéssel és a társadalmi előítéletekkel leginkább érintett, védett tulajdonsággal rendelkező tár-

sadalmi, és az őket képviselő társadalmi- és civil jogvédő szervezetek jogérvényesítő képességének javulását, valamint a társhatóságok, a nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzati képviselők, a munkaadói és munkavállalói érdekképviselői szervezetek és a közigazgatásban dolgozók előítéletmentes, jogtudatos és aktív hozzáállásának kialakulását.

A projekt célcsoportja:

- egyenlő bánásmód referensek a leendő ügyfélszolgálatokon,
- a központilag felügyelt költségvetési szervek,
- az államigazgatásban döntéshozók és ügyintézők,
- a települési önkormányzatok jegyzői és a közigazgatási köztisztviselői, ideértve a nemzeti- és etnikai kisebbségi önkormányzatokat és azok képviselőit,
- a társhatóságok munkatársai,
- a szakszervezetek, munkaadói és munkavállalói érdekképviselői szervek munkatársai,
- a civil érdekképviselői

leti szervezetek munkatársai,

- a gyermek-, ellátottjogi és betegjogi képviselők,
- az elektronikus és nyomtatott médiában dolgozó újságírók, szerkesztők, riporterek,
- valamint ifjúsági antidiszkriminációs akciókon keresztül, preventív célzattal a 8–18 éves gyermekek és fiatalok,
- közvetve a társadalom egésze.

Az egyenlő bánásmód elvének és az antidiszkriminációs szemléletnek az erőteljesebb jelenlétét a közzsférában és a társadalomban célzott tevékenységekkel kívánják segíteni.

A fejlesztés elvárt eredménye, hogy a hátrányos megkülönböztetéssel és a társadalmi előítéletekkel leginkább érintett, védett tulajdonsággal rendelkező társadalmi csoportok ismerjék fel a diszkriminációt és szerezzenek kellő tájékozottságot a jogérvényesítés terén.

A képzésekről információkat a www.egyenlobanasmod.hu weboldalon találhatnak az érdeklődők.

Aranyhajú cigány Ilona

(Sáfár Sándor gyűjtése)

Történt valamikor réges-régen, amikor még egy év egy nap volt, hogy valahol messze, még az Óperenciás tengeren is túl, élt egy cigányember, és egy cigányasszony. Boldog házasságot éltek. Öregemberek voltak már, mint az országút, de, hogy-hogy nem, családdal nem áldotta meg őket az ég.

Csodák csodájára úgy száz évre az öregasszonynak született egy kislánya.

– Menj el apjuk valamelyik szomszédba! – kérte az asszony az urát. – Kérd meg őket, hogy vigyék keresztvízre a kislányunkat!

Az öreg elment. A szomszédok azonban elutasították a kérését, kinevették, mert nem hitték el, hogy olyan öregasszonynak, aki több mint 100 éves, gyermeke születhetik.

Hazament az öreg bánatosan. Felesége azonban tovább kérlelte mondván, akár hogy is, de keresztapa és keresztanya csak kell a gyereknek, mert egyrészt kellene is egy koma, aki, ha bajban vagyunk, mellénk áll, másrészt nevet is kell adni a gyereknek.

– Eredj el apjuk! – unszolta tovább az asszony az urát! – A szomszédos Kiskeresztény községben jobb nép lakik, hátha akad valaki, akinek a szíve meg-
esik rajtunk.

Az öreg fogta magát és elindult. Ahogy megy, az úton szembe jön vele egy négylovas hintó. A lovakon csupa arany szerszám. A hintó üvegéből volt. Az öreg már messziről figyelte a hintót, mert az nagyon ragyogott, de akkor mégis elcsodálkozott, amikor mellette megállt. A kocsiból kiszólt egy kedves női hang:

– Jó reggelt öreg bácsi! Hová, hová ilyen korán?

– Jó reggelt! – felelte az öreg és közelebb bandukolt a kocsihoz. A szeme is majd kiesett a nézéstől, de abban bizony nem látott ülni senkit. De hát, akkor honnan a hang? – gondolkozott az öreg.

– Megyek a városba valamilyen munkát nézni – lóditotta. Minek magyarázkodik, gondolta az öreg, ha még csak nem is látszik a hang gazdája.

Majd hasra esett szegény, amikor ismét hallja a hangot:

– Bácsikám, nekem csak az igazat

lehet mondani. Hát, akkor hová is igyekezsz?

– Hát megmondom, tisztelettel megkövetem, akár szegény, akár nem, vén-ségünkre megszorodtunk. Született egy kislányunk. Ha látná, hogy milyen aranyos! Hét határon nincs szebb gyerek nála! A haja, mintha aranyból volna. Megyek keresztzsülőket keresni, mert a mi falunkban nem vállalja senki. Hátha Kiskeresztény községben találok valakit. Nem hiszik el, hogy öregségünkre kislányunk született. Akkor meg kinevetnének, ha házról-házra vinném mutogatni, hogy tényleg van.

– Egy tapodtat se menjen tovább kedves öreg bácsi! Nyolc órára ott leszek maguknál, és majd én megkereszteltem a kislányukat – felelte a láthatatlan asszony hangja.

Ezeket hallva az öreg cigány megnyugodva, szépen hazaballagott.

– Hát ilyen hamar visszajöttél? – fogadta a felesége mérgesen.

– Csak fele útig juthattam el, mert találkoztam egy négyes fogattal. Azt mondta a hintóban ülő nő, hogy nyolc órára itt lesz nálunk. Majd ő megkeresztelteti a kislányunkat. De nagy legyen az Isten akarata kedves feleségem, hangot hallottam a kocsiból, de látni nem láttam senkit.

– Ó, a vén ... nem is tudom, mit mondjak... – zsörtölődött az asszony. – Rád is lehet bízni valamit...

De azért készültek a vendég fogadására. Bár hittek is, meg nem is a láthatatlan asszonyi hangnak.

Nyolc órákor egyszer csak kopogtatnak.

– Tessék! – szól ki az ember.

Nyílik az ajtó és belép egy gyönyörű szép fiatalasszony. Egyszerű, hosszú fehér ruhában, világoskék köpenyben, semmi cicoma, aranylánc, de még fülbevaló sem volt rajta. Szelíd hangon megszólal.

– Szerencsés jó estét kedves komámuram és komámasszony! Megjöttem. Én vagyok az, aki megkereszteltetem a lányukat.

Evvel fogta a gyereket, bepólyázta, becézgette, gagyorszott neki. Megbeszélétek, hogy Ilonka névre keresztelik. Ezután elvitte a templomba. Mikor hazahozta így szólt az öregekhez:

– Kedves komámuram és komám-

asszony! Mondanék én valamit, ha meg nem sérteném magukat. Látom, hogy komámasszonnyomnak nincs teje, ezt az aranyos kis leánykát nem bírja felnevelni. Meg aztán öregek is nagyon, nagy fáradtság lenne maguknak a gyerekekkel való bajlódás. Ha beleegyeznek, én haza vinném és felnevelném. Nem akarom elvinni örökre, de, mint keresztanyának kötelességem a segítség.

Összenéz a két öreg. Adnák is, nem is. A fiatalasszonynak végül is igazat adtak. Beleegyeztek abba, hogy magával vigye a kis Ilonkát. Mikor a keresztanya búcsúzóul bepólyázta a kicsit, fogott egy kosarat, amely tele volt aranypénzzel és odaadta az öregeknek:

– Itt van egy kosár aranypénz. Ebből ehetnek, ihatnak mindaddig, amíg a kislány 18 éves nem lesz, utána, ami pénz megmaradt, csak a kislányra költ-hetik.

Evvel fogta a gyereket. Felült vele a hintóra. Elköszönt és elment.

Ilonka attól fogva keresztanyjánál nevelkedett.

Mikor már 18 éves lett, születésnapján azt mondja neki a keresztanyja.

– Kedves keresztánynom Ilonka! Én most elmegyek a templomba. Itt van 99 darab kulcs. Ezeket most odaadom neked. Amíg én a templomba leszek, seperd fel mind a kilencvenkilenc szobát.

Azzal elment. Ilonka mind a kilencvenkilenc szobát kinyitotta, és felseperte. A szobákban semmiféle bútor nem volt, csak a tiszta padló látszott. Ilonka nem értette, hogy minek annyi szoba, ha nincs bebútorozva, nem lakják. Keresztanyja engedelmességre nevelte, így zokszó nélkül felseperte a szobákat.

Hazajött keresztanyja a templomból.

– Felsőpörte a szobákat? – Kérdezte.

– Igenis felsöpörtem – felelte Ilonka.

A következő vasárnap keresztanyja megint így szólt hozzá:

– Itt van 99 darab kulcs. Seperd fel ma is a szobákat, amíg én a templomban leszek!

Azzal elment.

Ilonka mind a 99 szobát felseperte. Seprés közben azonban rátalált egy századik szobára is. Csodálkozott, hogy annak az ajtónak a kulcsát keresztanyja nem hagyta nála. Bár kulcsa nem volt hozzá, azt is szeretne volna felseperni, hogy kedveskedjen keresztanyjának, s ugyanakkor kíváncsi is volt, hogy mi lehet benne. Addig-addig mesterkedett a 99 ajtó kulcsaival, amíg sikerült kinyitnia a zárat. Nyúl a kilincshez. Akarja kinyitni, de nem bírja. Fogta és a vállával addig erőlködött, amíg annyira be tudta nyomni, hogy a feje befért. Látja, hogy a szoba tele van pókhálóval. Erre még jobban elfogta a kíváncsiság, még jobban nyomta az ajtót befelé annyira, hogy már derékig befért.

Még a vér is meghűlt ereiben, amikor megpillantotta, hogy az ajtó mögött van egy kád, tele vérral. A vérben pedig benne ül Szűz Mária. Rettentőn megijedt. Gyorsan behúzta az ajtót, és csak nagy nehezen sikerült bezárnia, mert annyira reszketett a keze a félelemtől.

Kavarogtak fejében a gondolatok. Mi történhetett itt? Ahol pókháló van, ott régen nem járt senki. Miért vérben fürdik? Nem talált rá feleletet. Megszokta, hogy 18 év alatt minden bűját-baját elmondott keresztanyjának, de most úgy érezte, hogy ez olyan titok lehet, amiről nem szabad beszélni senkinek.

Megérkezett a keresztanyja.

– Felsőpörte a 99 szobát? – kérdezte.

– Felsőpörtem – felelte Ilonka.

– Most vallj be őszintén mindent! A századik szobába miért mentél be? Mit láttál?

– Ugyan keresztanyám! Nálam csak 99 kulcs volt.

– Nézd Ilonka! Te benn voltál a századik szobában is. Mondd meg nekem, hogy mit láttál ott?

– Keresztanyám nem láttam semmit, mert nem voltam benn – hazudta Ilonka.

– Kislányom, ha nem mondd meg, hogy mit láttál, néma és süket leszel, és elcsaplak a háztól.

Ilonka nem merte bevallani, hogy mit látott. Megsüketült, megnémult. Keresztanyja pedig elzavarta a háztól.

Elkeseredett szegény, amikor kilépett a ház kapuján. Nagyon-nagyon egyedül érezte magát. Legszívesebben visszament volna a szüleihez, mert tudta, hogy kik azok. Azt is tudta, hogy hol laknak és arról is meg volt győződve, hogy az egyszerű cigányputriban mindig otthonra talál, de tanácstalan volt, hogy merre kellene mennie hazafelé. Kérdősködni sem kérdősköndhetett, hiszen néma lett. Írni pedig, nem tanította meg senki.

Ment, mendegélt szegény, maga sem tudta, hogy hová. Ahogy vándorolgatott, egyszer csak betévedt egy nagy sűrű erdőbe. Gondolkodott, hogy mit csináljon, hová menjen. Az erdő tele volt vadállatokkal. Hol egy tigrist, hol egy oroszánt látott. Nagyon félt. Mit volt mit tenni, felmászott egy nagy tölgyfára. Gondolta, hogy ott megpihen és olyan helyen lesz, ahol nem tudják bántani az állatok. Már látja, hogy egy ágy van benne leterítve selyem paplannal. Nosza rajta! Lemászott a fa belsejébe és lefeküdt az ágyra megpihenni.

Abban az időben a királyfi és a herceg, mint jó barátok mindig együtt jártak nyulászni az erdőbe. Vadászat közben elfáradtak, s éppen annak a tölgyfának az árnyékában ültek le pihenni, melyiknek belsejében Ilona feküdt. Elkezdték ebédelni. A királyfi ebéd közben odadobott a kutyájának egy egész főtt tyúkot és egy kalácsot. A kopó kutya felkapta, és felugrott vele a fára, és onnan leengedte Ilonkának. Szokása ellenére visszament és megint ott settenkedett a királyfi és a herceg körül.

Azt mondja a herceg:

– Nézd királyfi! Ez a kutya milyen szemtelen. Még mindig enni kér.

– Nem értem mit akarhat ez a kutya – mondja a királyfi. Minden napra megszabtam neki, hogy kap egy tyúkot és egy kalácsot. Többet soha nem is evett meg. No, most kipróbáljuk!

Megint dobtak neki egy tyúkot és egy kalácsot. Lesték a kopót, hogy mit csinál vele. A kutya fogta a tyúkot és a kalácsot, felugrott a fára, megint leengedte. Látta ezt a királyfi és a herceg. Azt mondja a királyfi:

– Mégiscsak neked van igazad herceg, mert a kutya nem ette meg, azért

olyan szemtelen, hanem a tyúkot és a kalácsot ledobta a fába. Az a fa belül nyilván lyukas, és valaki, vagy valami van ott.

– Nekem is nagyon gyanús, hogy miért ejthette le az ennivalót a kutya – mondta a herceg. Megyek és megnézem.

A herceg felmászott a fára. Látja, hogy a fa belül üres és a fa tövében egy aranyhajú leány alszik az ágyon. A herceg néz, néz... Szóhoz sem tud jutni.

Türelmetlenkedik a királyfi:

– Mit látsz herceg?

A herceg nem felel.

Másodszor is nógatja.

– Szólj már, no!

A herceg megint nem felel.

Harmadszor is hiába kérdi. Erre a királyfi megharagudott. Kihúzta a kardját, és a fát a tövében elnyisszantotta. A fa az erős csapástól azonnal eldőlt. Hát mit látnak szemei? Ott fekszik egy lány egy ágyban. A királyfi úgy meglepődött a lány szép barna bőre és arany haja látán, hogy még a hideg is kilelte. Szól a lányhoz, de az nem felel.

– Hallod-e! – szól a herceghez a királyfi. Látál te már ilyen szép cigánylányt életedben? Mily gyönyörű barna bőré, és a haja aranyszínű.

– Még soha életemben – hebegte a herceg.

Megrázták a lányt. Felébredt. Hiába szóltak azonban hozzá. Kérdezték erről is, arról is, a lány szótlanul nézett rájuk. Könnyen megállapíthatták, hogy szegény lány bizony néma is és süket is.

– De szó, ami szó megtetszett a cigánylány a királyfinak, egyből beleszeretett. Gondolta, hogy hazaviszi és feleségül veszi. Nyomban beültette a hintájába maga mellé és hazavitte. Otthon nem merte bevallani szüleinek, hogy kit hozott haza. Ilonkát egy külön szobában rejtette el. Ő hordott neki titokban enni és innivalót. Minél jobban teltek a napok, annál jobban megszerették egymást. Ilonkán egyszer csak észrevette a királyfi, hogy gyermeket vár. Tudta, hogy tovább nem titkolhatja szülei előtt a dolgot, bement hozzájuk. Karon fogta őket, és bevezette abba a szobába, ahol Ilonka volt. Az öreg király nagyot nézett, amikor meglátta.

– Ki ez az ismeretlen nő? – kérdezte.

– Kedves apám és kedves anyám – szól a királyfi – mikor a herceggel vadászni voltam az erdőben, akkor találtam Ilonkára egy üres tölgyfa belsejében. Gyönyörű szépsége elbűvölt. Szégyen ide, szégyen oda, hazahoztam feleségemnek.

– Látom édes fiam – felelte az öreg király, hogy már gyermeket is vártok, hát nem ellenzem. Éljétek világotokat.

Szólnak Ilonkához, de az nem felel vissza.

– Kedves fiam! – szólt csodálkozva az öreg király. – De hiszen a feleséged néma!

– Nem baj az édesapám – szólt a királyfi. – Én így is szeretem.

Az öreg király nem szegte fia kedvét. Gondolta, ha neki jó, hát legyen.

Elérkezett az idő. Ilonkának két szép iker gyermeke született. A király fogadott melléjük egy bábaasszonyt, aki éjjel-nappal gondozta őket.

Egyszer csak éjjel után két órákor bekopogtatnak Ilonka szobájába. Csodák csodájára Ilonkának a kopogtatásra megnyílt a füle és megjött a hangja. Kiszólt:

– Tessék!

Belép a keresztanyja.

– Szerencsés jó estét kedves keresztanyom.

– Látom, hogy két szép ikergyermeked született. Jaj, de szépek, de szépek! Gyönyörködött bennük Ilonka keresztanyja.

– Hát én azért jöttem kedves keresztanyom – mondja Ilonkának, hogy ismét megkérdezzem tőled, hogy a századik szobában mit láttál?

Ilonka ismét megjéjt és tagadott.

– Én nem voltam benn és nem láttam semmit.

Ha nem mondod meg a színigazat, megint néma és süket maradsz, és az egyik fiadat elviszem.

Ilonka nem mert beszélni.

– Másodszor is megkérdezem: mit láttál a századik szobában?

Ilonka megint csak ugyanazt mondta. A harmadszori kérdésre sem merte bevallani az igazat.

Akkor a keresztanyja azt a falat, ahol Ilonka feküdt, vérrel becsapkodta, majd fogta az egyik gyermeket, és eltűnt, mint a hajnali köd. Ilonka még kiabálni sem tudott utánuk, mert, ahogy eltűnt, ismét néma lett.

Reggel, ahogy felkelt az öreg király és a fia, bemennek Ilonkához. Látják, hogy eltűnt az egyik gyermek, és véres a fal. Kérdezik a bábaasszonyt, hogy mi történt, de bizony az nem látott, nem hallott semmit, mert az éjszakai jelentből nem tudott semmit. Ilonkát is próbálták kérdegetni, de ő szegény megint nem tudott felelni semmit, mert nem tudott beszélni. Azt mondja az öreg király:

– Fiam a te feleséged néma is, süket is. Valami rejtélyes dolog történhetett, majd meglátjuk a következő éjszaka.

Még akkor nyomban fogadtak még két bábát.

Másnap éjjel után két órákor megint kopogtattak. A kopogtatásra ismét megjött Ilonka hangja, és kiszólt.

– Tessék!

Azt ne is mondjam, hogy a bábák úgy aludtak, mint a bunda.

Belép Ilonka keresztanyja.

– Jó estét kedves keresztanyom! Elhoztam a fiadat, hogy lássad, nincs semmi baja. Most ismét kérdelem tőled. Mit láttál a századik szobában?

Ilonka most sem mondta meg még a harmadik kérdésre sem.

Erre keresztanyja egy csomó vérrel a másik sarkot is megcsapkodta és most már mindkét gyermekét elvitte magával. Ilonka megint néma és süket maradt.

Másnap reggel az öreg király, és a királyfi bementek, hogy megnézzék Ilonkát. Látják, hogy a másik fal is be van csapkodva vérrel, és mind a két gyermek hiányzik. Kérdezik a bábákat, hogy mi történt, de azok azt felelték, hogy nem láttak, nem hallottak semmit, mert mélyen elaludtak. Ilonkát is próbálták kérdegetni, de megint nem tudott megszólalni, mert néma volt.

Méregbe jött az öreg király és így szólt a fiának:

– Kedves fiam! Ilonka, a te feleséged néma is, süket is, bizonyára bolond is, és megette a gyerekeit. Akár hiszed, akár nem, ha száz gyermeke lenne, azt is mind elpusztítaná. Több kegyelmet nem adok. Ilonkának meg kell halnia azért, amit a két gyermekkel tett.

Megkérdezték a szomszédos ország öreg királyát, hogy az olyan anyát, aki gyermekeit elevenen elpusztítja, milyen büntetésben részesítsék. A szomszédos ország öreg királya azt javasolta, hogy ki kell vinni a város szélére, és elevenen meg kell égetni.

Így is történt. Szegény Ilonkát kivitették a város szélére. Kihordtak oda egy kocsni olajos fát és abból máglyát raktak. Ilonkát rátették és a máglyát meggyújtották. A város lakóit nem engedték a közelbe. Az öreg király és a királyfi sem ment ki a tűzhöz. A máglya égett, a tűz azonban nem fogta Ilonkát.

Egyszer csak hirtelen ott termett a keresztanyja és megszólalt:

– Azt gondolod kedves keresztanyom, hogy a tűzben el fogsz égni? Nem lesz semmi bajod, ha megmondod, hogy a századik szobában mit láttál?

– Kedves keresztanyám! Most már meg kell, hogy mondjam, mert látom, ha nem mondom meg, itt kell meghalnom. Nem akartam én hazudni, csak olyan borzasztó dolgot láttam, amit féltem

elmondani, mert nem találtam magyarázatát.

Ahogy Ilonka kezdett beszélni, a tűz lassan kialudt és a máglya helyén szép zöld gyepp lett.

– Bent voltam a századik szobában keresztanyám.

– És mit láttál?

– Tele volt pókhálóval.

– És amikor jobban benéztem mit láttál?

– Azt láttam, hogy az ajtó mögött egy kád volt. A kád tele volt vérrel és a vérben Szűz Mária fürdött.

– No, kedves keresztanyom. Itt van a két gyermeked. Nincs semmi bajuk. Szoptasd meg őket és neveld fel szeretettel! Tudod-e keresztanyom, hogy kivel beszélsz?

– Hogyan tudnám? A keresztanyámmal beszélek – felelte Ilonka.

– Igaz, hogy a keresztanyáddal beszélsz, de azt nem tudod, hogy én ki vagyok. Most megmondom neked. Én vagyok Szűz Mária, akit fürdeni láttál a kádban. Amikor elmentél tőlem, sorsozat figyelemmel kísértem. Vigyáztam, hogy bajod ne essék. Ezen túl nem leszel sem néma, sem süket, és úgy fogsz mindig beszélni, mint most. Vigyázz arra, hogy mindig igazat beszélj és igazságra neveld a gyermekeidet is. Nem bosszúból büntettelek. Az én feladatom az, hogy az embereket, ha lehet szép szóval, ha nem, kemény büntetéssel az igaz útra vezessem. Búcsúzóul azt kérem, hogy gondolj rám mindig szeretettel, mert kiskorod óta ápoltalak, neveltelek, mindig a jóra tanítottalak.

Azzal az asszony eltűnt.

Ilonka hazament a férjéhez. Az csak ámult-bámult, amikor felesége hangját hallotta.

Ilonka elmesélte, hogy mi történt vele, hogy került Szűz Máriához, ki is voltak éppen az ő keresztanyja. Miért vitte el először az egyik, majd a másik gyermeket, s miért büntette némasággal.

A királyfi örömeiben magához szorította és megcsókolta két kis iker fiát, majd karon fogta Ilonkát, és bevezette apjához, anyjához, akik áldásukat adták rájuk. Megígértették, hogy a keresztanya tanácsai szerint nevelik gyermekeiket.

A királyfi aztán megesküdött Ilonkával. Az esküvőre elhozták nyolcas fogatos hintón Ilonka öreg cigány apját és anyját is.

Még maig is élnek, ha meg nem haltak.

Mesemondó:

Ajtai Antal, 62 éves

Mezőtúr, Alsó-rész, Regáli (1956)

Paramichia paj e macha

Pe veshesko agor beshlas jekh rom peska romnyasa. Kado rom jekh cerra diloro sas. Jekh dyes o bakrari gelas perdal po vesh bakrenca, haj jekh bakro paluno sas, ke langajlas. O rom gindisardas pes, te xal paprikashi anda bakresko mas. Pushlas kathar o bakrari, ande sode biknel les.

O rom kodi gindisardas pes, sar o bakro thuloj, haj chi zhanel te zhal kathar o thulyipe.

Kindas le bakres. Kushlyardas les, haj le mas andekh kekava shutas, haj phen-das peska ronyake:

– Romnya! Akanak zhavtar ando vesh, shinav inke kasht, haj kinav mol te pav. Te na phabol kothe o mas! Na phen khonyikaske, so si ande kekava!

O rom gelastar.

Desh ketani aven po drom. Kana kothe resline kaj kirol le mas, e romnyi phenel lenge:

– Raja ketani!

Na aven kathe, ke bakro kirol ande kekava, haj muro rom naj khere!

Le ketani kethane dikhle, dilyij kadi romnyi? De bokhale sas, sa xaline le mas. Le kokala palpale shutine ande kekava, haj gelinetar.

Kana o rom khere avilas, chi arakhlas peko mas, numa kokalenca pherdyi kekava, haj but macha sas pe kokala.

– So si mure romnya! Bokhalo som, kaj le mas?

– Jaj mure roma!

– Chumidav tyo drago jilo!

– Le macha xaline sa le

mas, dikh kothe, vi inke akanak xan. Zha muro rom, haj de len opre le mujaleske!

– Vi zhos muri romnyi, numa cino chokano ingrav manca, kade majtromano t’avo!

O rom andre reslas kaj le mujalesko kher, haj del dyes.

– Te del o Del lashe dyes Raja Mujale, haj Raja Colaxarde Manusha!

– Del andas tut more! Soj tyo bajo roma, sostar rodan amen opre?

– Raja tyo baripe! Kindom jekhe bakres, tele kushlom les, lesko mas andre shutom andekh kekava, haj gelom-tar ando vesh pala kasht. Kana khere avilom, le macha sa xaline le mas. Muri romnyi dikhlas kodi, te merav te na!

Le raja kethane dikhle. Trubuj amen variso te keras le romesa, ke dikhle, hoj o rom jekh cerra diloroj.

– Ashun roma pe amende – phenel o mujalo kaj o rom, haj le rajende – Iskirisaren tele kodi, kana o rom dikhel jekha macha, te marel la!

– Hatyardan roma?

Te dikhes macha, malav la!

Jekh mach urajlas kaj le mujalesko chikat. Dikhel kodi o rom, haj angle las pesko cino chokano, gelas kaj o mujalo, haj maladas pe lesko shero, ke jekh mach sas kothe.

O mujalo mulas.

De le romes chi xutyildine tele, ke sas les jekh hertija, „kaj mach si, te malavel la tele!”

E parudyi krajasica

Pale te xulyilas e krajasica pa o grast haj tele bandyilas opral pe valya, tele pelas o ratvalo dikhlo ando paji haj o paji ingerdas les. Losshajlas e raklyi kana kado dikhlas. E raklyi gada kamelas te paruvél la krajasica, haj vi grastes te paruvél lasa, haj colaxaravdas la, te na phenel khonyikaske ande krajeski avlina. De o grast sakofalo mishto ashundas. Ande krajeski dyiz bara losshasa primisardine la krajasica, kon xoxamnyi, parudyi sas.

– Xutyilen pe butyate mura sluga! – phendas e xoxamnyi krajasica.

E nasul zhulyi vi kodo kamela te kerel, hoj mudaren le grastes, ke zuraes darajlas kodolestar, hoj o grast avri

phenel la. Phendas le krajeske:

– Mure roma! Shinaves te le kadale grastesko shero.

But xojardas man po drom. Ashundas kodi e chachi krajasica. But love kamelas te del le bugareske, te kothe shuvel le grastesko shero kaj si o baro vudar.

Vi kade kerdas o bugari, o kushlyari.

Kaver dyes detehara e shej tradelas perdal le papinyan tela o baro vudar, haj e shej kade das duma.

– So avlas tusa muro grastoro?

Le grastesko shero vorbisardas kaj e shej:

– Zha feri cine krajasici!

Te shaj dikhel tyi dej kade, lako jilo shindyolas. E chachi krajasica bivorbako haj

brigas zhalas majdur. Pe mal peske bal hulavlas. Sas lesa jekh raklo, voj busholas Janko. O Janko kamelas te shingrel bal anda raklyako shero. Jekh bari balval kerdylas, haj le Jankovosko kolopo ingerdas. O Janko nashlas pala leste, e shej majdur huladas pes. O Janko xanyzhvalo sas, haj purisardas la, hoj chi zhanel lasa te dunavel le papinyan. O kraj chi patyajlas so phenel o Janko, haj choral avri gelas pe mal, haj dikhlas so kerel e shej, haj o Janko. Kana e shej huladas pes, dikhlas o kraj, hoj anda shake bal luludyi peren avri, haj sa somnakune sas. Kana khere nashlas, phendas kodi le ministeronge. Le ministeruri opre uradine la chacha kra-

jasica, haj kothe beshadine pasha o kraj. Pe chachi rig beshlas e chachi krajasica, pe stungo rig beshlas e xoxamnyi raklyi. O kraj opre tordyilas, haj duma das le manushenge.

– So phirel kasave manusheske, kon andre purril peske rajes?

– Meripe! – cipisardine le manusha.

– Kade si! – phendas o kraj. – Vi kadi zhulyi purrisardas peska krajasica, vi voj te merela.

Pala kodi la xoxamnya zulya mudardine. O kraj las la krajasica, baro abav kerdine, vi me kothe somas, but xamasko sas, matyilom jekh cerra. O kraj colaxardas la krajasica, haj vi akanak baxtyasa trajon, te na mule.

Le chierhajenge love

Sas kaj nas, sas jekhar jekh cini shejori. Voj korkori sas ande luma, lako dad haj laki dej aba mule. E cini shej kasavi chorri sas, chi jekh cini kolyiba nas la kaj shaj beshlinosas. Chi jekh cino pato nas la kaj shaj sutinosas. Nas la kaver, feri le gada so pe peste phiravlas. Chi xaben nas la kaver, sar jekh felija manro, so kade das la varikon ande sunujipeste. De e shejori lashi sas haj kalmo. Lel pes, haj gelastar ande luma, pe lasho Del muklas

pes. Na pa but maladyilas jekhe chorre manushesa, kon tordyilas pe dromesko agor. Kade das duma o phuro:

– Haj muri shejori, de ma te xav, kasavo bokhalo som!

E shejori atunchi kothe das pesko intrego manro bi gindoskos, haj kodi phendas leske:

– Te aldij tut o Del! – haj gelastar majdur.

Sar phirlas majdur, aba chi dikhlas peske gaveski khangeri, maladyilas jekhe cine

shavoresa. Feri jekh cino gad sas pe leste, thaj rojindos manglas la:

– Desas tu man variso te shaj sharavav andre muro shero? Shil si man!

E shejori zuralessunusardas le shavores. Tele las peski stadyi, haj leske das. Inke chi zhalas majbut, kana maladyilas pale jekhe cine shavoresa. Feri jekh cino gadoro sas pe leste, thaj zuralessizdraylas kathar o shil. Rojindos manglas:

– Haj muri shejori, paho-

sajjav le shilestar, kade bi coxako. Chi des ma jekh coxa?

E shejori tele las peski coxa, haj kothe das le cineske, haj gelas majdur. Pale avilas jekh shavoro, haj vi voj phendas:

– Chi zhanesas mange jekh gad te des? Pahosajjav le shilester.

E shejori kothe das pesko gad, haj nanges ashilas kathe ande tunyariko ratyi. Sar tordyolas e shejori, jokhar feri le chershaja pele tele pe phuv, haj sa somnakune love sas.

O assavari haj leski shej

Kaj sas, kaj nas, sas jokhar jekh chorro assavari, kon jekh dyes kade ashardas peska raklya le krajeske:

– Si man jekh shukar raklyi, kon anda suluma zhanel te khuvel somnakaj! Muri raklyi zuralessgodyaver si.

O kraj kade das duma leske:

– Kadi butyi kasavi mange, latar me vojako kerdyuvav. An kathe tehara tya raklya, muk te dikhav la. Kamav te zumavav la.

Vi ingerdine la raklya kaj o kraj. Shutine la ande kamra,

kaj sas but suluma. O kraj das la kaklyi, te khuvel e suluma.

– Zhi pe detehara te na khuvesa kadal suluma sa somnakajeske, si te meres.

Kadalesakothe muklas la raklya thaj phandadas pe la o vudar. Le assaveski raklyi chi zhanglas so te kerel. Inke ande pesko trajo chi khudas suluma somnakajeske. Ande bari dosh rutas. Atunchi sigo puterdyilas o vudar, haj jekh cino manush, jekh piko ushtyadas ande kamra. Duma das kade:

– Lashi ratyi cina raklya! – phendas o piko. – Sostar roves?

– Sostar te na rovav, kana somnakajeske si te khuvav e suluma, haj me chi zhanav sar trubuj te kerav.

– Me zhanav te zhutij tuke – phendas o piko. – So des man, te khuvav misto tute e suluma somnakajeske?

– Tuke dav muro lanco, so si ande muri korr si. Dosta avla?

O piko licholas le lancosa haj las pes, haj kerdas e butyi. Na pa but gata kerdyilas

e butyi, haj pherdyi sas e kaklyi.

Kaver dyes detehara avilas o kraj kaj e raklyi, te dikhel la, so kerdas. Sar chudijas o kraj, kana dikhlas le but somnakaja, haj zuralesslosshajlas. De inke majbut trubusardinesas leske. Kaver dyes ande-kh majbari kamra phandadas la raklya, kaj majbut suluma sas.

– Pe detehara kadal suluma khuv somnakajeske! – das e porunka o kraj.

Sar gelas o kraj, avilas o piko, haj pale phendas lake, hoj zhutil.

Cini kuchhi bari roj

Sas kaj nas, sas jekh cino gavoro. Pe kadalesko agor sas jekh cini kolyiba.

Kothe trajilas jekh phivlo rom, peske shavorenca kethane. Korkoro barardas len, ke leski romnyi sigo mulas. Kado phuro rom pa dyeseste pe dyeseste brigaslo sas, ke

chi zhanglas xamasko te del le shavorenge.

– Mure Devla – rudysardas – te na des len nasvalipe! Feri jokhar shaj zhutisa pe lende kattyi xamaskosa, te chajonas!

Pala kodi las peski trasta haj zhalas ando gav, hajkam

kethane mangavel kattyi, le shavorenge shaj te del te xan. Sar zhalas – chi voj chi zhanglas kaj, karing – pittyanas leske asva kathar e mila. Jekhar feri tordyardas les jekh gazhi.

– Lashoj tyo dyes, bachi! – das les dyes.

– Vi tuke! – dikhlas chudisardos pe gazhi.

– Tordyu feri bachi!

– Tu san o drabaslo rom, kon zhanel te zhutil manushenge?

– Me som! – phendas o rom, haj kamelas te zhal majdur.

– Ashun pe mande! Si man jekh shavo. Efta bershengoj lo, desar rakhadyilas chi jekh vorba chi phendas. Chi zhanel te tordyol, chi zhanel te xal, sorro dyes jekh kuchi thud pel. De lesko shero aba kabori, sar jekh bari piri, leski musura phurikanij.

Phendas mange jekh phuri gazhi, hoj mure shaves avri parudine le beng, haj ande lesko than shutine kadales, kon so khere si ando pato.

O phuro rom mucisajlas, chi jekh vorba chi zhanglas te del avri.

Pala kodi phendas:

– Mishtoj muri gazhi. Me zhutij pe tute, de tu so potyines mange?

– Si ma barvalipe. Sa tuke dav, feri an palpale mure cine chache shaves.

– Mishtoj, inger man kaj tyi zolba, muk te dikhav tye shavores.

Gelinetar khere, kaj beshlas e gazhi. O phuro dikhlas le cines, kasavo baro shero sas les. O rom angle las jekh bari roj, haj jekh cini kuchi. Ande kuchi thud shordas, haj angle o cino shutas. O

cino dikhlas, dikhlas so si angle peste, pala kodi duma das.

– Aba eftashela bersh trajisardom, de kasavi rama chi dikhlom, ande cini kuchi bara rojasa te xav.

Pala kodi o phuro tattyardas andre o bov, haj kothe beshadas les pe lapata, kaj sas le bovesko muj, haj phabardas jekh memelyi, kothe shutas jekh poharesa mol, haj phendas:

– Te bengestar san, phurde e memelyi, pij avri e mol, haj te parudyos avri!

Jekh bari balval kerdyilas, e memelyi sutas, e mol nakhilas, haj o shavo andre gelas ando bov, jekh bari jag kerdyilas, pala kodi pe lapata jekh kaver shukar raklo sas, o chacho.

– Kathe si tyo chacho raklo, ke o kaver jekh bengoro sas.

E gazhi zuraless kamelas le rakleske, hoj o phuro zhutisardas la.

Das les but love, xamasko, so o phuro losshajles ingerdas khere le shavorenge.

Nas bokh, chorripe.

O tamburashi

Kon chi pinzharelas le tamburashone romane shaves po telepo? Shaj phenas inke vi kodi ke naj voj baro shavo, feri shavoro. Kale millione beshle jakha si les, ande lesko muj sar tena avlas rat, haj varisar capenosardo assajipe te beshlas pe lesko shavorikano muj. Detebara ando gav lingarel, mizmeri kaj le trestiji, ratyi pale kaj le romengo telepo si. Phirel pa jekh telepo po kaver la tamburasa pe pesko phiko, ji-

vende-milaje pe bi bulha malyake drom, kathar le dyivesko somnakaj galbenone ablyolipestar dopash korres. Pe lesko chikat paja pityan kathar o tato, de voj zhal angle, le drom sa pinzharel, haj vi le dolmi, nashtig xasajvel chi kana. Jivende e chik malavel peske punre. E dolma ande kasavi vrama nashtig dikhel, de les kodi chi azbales. Leski sikavelimaski suv le romengo telepo si.

Hoj kaj beshel, kon si lesko nipo, khonyik chi zhanel, shaj ke zhanel, shaj ke chi zhanel kado chi e sani Liza, kas zuraless xale jakha si. Shaj ke zhanel de chi kamel avri te phenela khonyikaske. Kade phirelas o shavo pa-kh telepo po kaver. Butivar avilas ande cerha, so sas pala o telepo. Sakon losshajlas kana avilas, kamipesa lenas les krujal. Pushenas les, de voj feri skurci vorbi phenelas pal-

pale lenge, le sikleassajimasa pe leski musura. Kaleske phenas les, ke lesko chachikano anav khonyik chi zhanglas.

– Sar san Kalo? – pushe-nas lestar.

– Sar zhal tyo trajo?

Mishto si sakofalo?

Andan nyeve gilya?

Atunchi opre ablyolas lesko muj, leske jakha barile. Sagda uzhes, shukares vorbisardas, haj sakonestar majshukares gilyabelas.

Asvune bisora

Andekh Indijako Them, ando Kashmiro beshlas jekh manush, Bolana busholas. Phuvako butyari sas, de kasavo chorro sas, ke lestar nas majchorro ande intrego luma. Nasul vrami phirle atunchi, leske phuva avri shutyile, kade, khanchi chi zhanglas andre te phiravel pa le phuva ande peski grada.

O rojipe lelas les, ke inke chi jekh burnyik vorezo chi zhanglas kethane te shilavel. Jekhar las peski trasta pe

phiko, haj lel pes te zhal kaj si majbaxtalyi luma. Sar zhalas, maladyilas jekhe suntone manushesa.

Pa Bolana dural dicholas o chorripe, anda kodi o suntone manush sunusardas les, kade das duma karing leste:

– Zha pe vesheski podyi kaj si muri cini kolyiba, muro shavo!

– Kothe beshel muri shej, voj zhutila pe tute.

Bolana najisardas le suntone manushesko lashipe,

haj losshasa sidyardas karing e cini kolyiba.

Le suntone manusheski shej rovelas, kana shundas le Bolanesko chorro trajo – haj ramaki rama – anda la shake jakha na asva, chache bisora pittyanas avri, thaj rispisanas pe phuv.

Kana aba dosta bisora kerdyonas kethane, e shej kodi phendas:

– Bikin kadal bisora, haj anda lende kin tuke xamas-ko!

O Bolana losshasa zhalas po foro, de kodi dikhlas, hoj khanchi chi kamelas te kinel anda bisora. Le manusha kodi phendine:

– Aratyi inke kasavo chorro sanas, sar la khangerako shimijako.

– Kothar lan kadi bari avucija?

Apol le chorre manushes angla o kraj ingerdine, haj andre purrisardine le chorre Bolanas anda lesko sigo barvalipe.

O rom fiaj o barvalo raj

Trajilas jekhar jekh zurales chorro rom. Kasavo chorro sas, hoj daba sa les te xal. Sas les ijja shavora, haj jekh nasvalyi shuki romnyi. Barres phares trajisardine, le shavora kathar e bokh chi chingar chi dine.

Jekh dyes o rom las ando gav karvachesko aro, haj gindisardas kodi, kamel te kiravel xamasko anda leste. Tela piri phabardas, haj kiravelas e pulicka. Dikhlas, hoj avel la phuvako raj karing leste, pekh shukar vurdon. O rom gindisardas jekh, kado

phuvako raj zurales barvaloj, sakofalo si les, haj chi kana chi kerel butyi, haj man naj khanchi, sar shaj xoxav les?

Tele las e vrazdini piri, haj majintya ingerdas la po kis-haj. Atunchi reslas kothe o raj, haj dikhlas hoj o rom opral pe piri si, haj hamisarel e pulicka, haj romane vorbi phenlas. La phuvako raj chudisardas pe kodi, ke naj jag tela piri, vatunchi kirol o xamasko. Duma das kaj o rom:

– So keres tut more!

– So te keros, chi dikhes, pulicka kiravav!

– Haj kodi shaj si, ke e jag chi dikhav!

– Kodo xaben bijagako kirol, ke kasavi kadi piri, ande soste sakofalo shaj kiravav bijagako!

La phuvako raj ande gindura pelas. Mishto avlas te kinav kadi piri, ke sakaj shaj si te kiravav ande late.

– Roma! Bikin mange kadi piri!

– Nashtig dav raja tyo baripe! Vi mange trubuj, haj but laki ahor!

– Chi na bunusar lesa, si ma love dosta!

– De vi e varishka phirel late, kodolasa kethane dav feri!

– Mishtoj, feri phen sode e ahor?

– Shel somnakaja si e ahor, raja tyo baripe!

– Dav me so manglan. Tu maj keres tuke kaver piri.

– Mishtoj mure raja, kathe ginav le love!

La phuvako raj tele ginadas le shel somnakaja ande romeski palma, opre las e piri, haj e varishka, pala kodi tradas-tar.

E zhungalyi shej

Andekh bari familija sas trine sheja. E majcini shej jekh cerra zhungalyi sas, Chorri chi na chi tromajlas khatikaj te zhal, ke kathar kodo darajlas, ke avri phrasan la. Inke chi pe vulyica chi tromajlas avri te zhal. E dej, haj o dad kamenas la, ke pashaj zhungalyipe zurales godyaver sas.

Le sheja pe sako kurkengo agor ando baldo phirenas te khelen. Kana khere avenas,

solduj zhene kodolasa asharnas pen, ke soske butzhene mangline len opre te khelen. Ke soske lasho sas ando baldo, Soske but kheldine, ke soske but piramne si len. Ke ando baldo soski mishto shaj hatyaren pen le manusha. E zhungalyi shej xanyzhvardes ashunelas le vorbi, haj zurales dukhajlas lako jilo. Voj sostar nashtig zhal ando baldo te khelel?

Kodi gindisardas pes jekhar, ke vi voj zhaltar ando

baldo. Chi kodi chi bunula, te phrassana la. Shukares opre uradas pes, haj manglas peske phenyan, vi la te ingren penca. Vi gelinetar ando baldo. Lake phenyan inke ande kodo minuto opre magline len le shave, de pala late khonyik chi avilas. Kothe beshlas korkori ando kolco, haj pharo dyi las.

– Sosko mishto hatyarel pes sakon, feri man naj khonyik. Khonyik chi khelel manca, chi opre chi mangel

man, t'avlas o beng haj opre te manglas man te khelav, vi kodolesa zhavtar!

Sar beshel kothe po kolco, avilas jekh kalo manush, haj phendas la shake:

– Avilomtar tute, aves manca te kheles?

– Shaj zhav, muro vortako.

Haj gelinetar te khelen. O kalo manush beng sas, haj e shej sama las, si les grastesko punro, haj vi kopita sas les.

O kashtari fiaj le pajeski biuzhi

Jekh kashtari andre peradas pesko tover ande valya. Tele beshlas pasha e valya, haj ande peski briga rovelas. Le pajeski biuzhi ashundas o roviye, haj sunusardas le kashtares. Opre andas anda valya jekh somnakuno tover, haj pushlas les:

– Kadoj tyiro tover?

– Naj, na muroj! – phen-das o kashtari.

Pe kadi opre andas jekh rupuno tover le pajeski biuzhi.

– Chi kado na muroj! – phendas o kashtari.

Pe kadi opre andas le pajeski biuzhi o chacho.

– Kado aba muro tover si! – phendas o kashtari.

Le pajeski biuzhi leske das

sole trin tovera, ke chacho manush sas. Khere o kashtari sikadas le tovera peske vortakonge, haj vorbisardas sar phirdas. Pe kadi o jekh gindisardas pes, vi voj kade kerel. Tele gelastar kaj e valya, haj andre shudas ando paji pesko tover, tele beshlas kaj e valya, haj vi voj rovelas.

Le pajeski biuzhi avilas le somnakune toveresa, haj kodi pushlas:

– Tyiroj kado tover?

– Muroj, muroj! – cipisardas losshasa o manush.

De e pajeski biuzhi chi das les o somnakuno tover, inke chi lesko tover chi das pal-pale, ke o manush xoxadas.

FORDÍTSUNK!

Jovanski baxt

O Jovano eŝta berŝh slugisardas kaj jekh barvalo raj. Jokhar kodi phendas le rajeske:

– Mure raja tyo baripe! Tele nachilas muri vrama, kamav khere te zhav kaj muri dej. De avri muri potyin.

O raj kade das duma leste:

– Xarnyiko sanas, but butyi kerdan patyivales. Soski e butyi kasavo o potyinipe – haj das le Jovanos jekh baro kotor somnakaj.

O somnakaj kasavo baro sas, sar Jovanosko shero. O Jovano angle las pesko dikhlo, haj ande kodo phanglas o somnakaj, haj las po phiko, haj las pes te zhal khere.

Jekhar jekh manush reslas les, kon pe grastesko dumo kliselas. O manush frishnos haj vojasa beshlas ande zen. O Jovano brigas phendas kadale vorbi:

– De shukar trava te beshen pe grastesko dumo, chi trubuj te zhan phujatar, le manushenge punre chi resen pe phuv. Mishto avlas vi man jekh grast.

O grastari ashundas kadi vorba, tordyilas, haj phendas le Jovanoske:

– Haj tu sostar phires phujatar? Naj tu grast?

– Kathe si mande jekh baro somnakaj, pharoj, daba zhanav te zhav, de so te kerav? Trubuj ma te zhav khere, kaj muri dej.

– Zhanes so? Paruvas. Me tuke dav le grastes, tu mange o somnakaj. Mishto avla? – phendas o grastari le Jovanoske.

– Me losshasa paruvav tusa, ke aba zurales khinosardom le somnakajesa. Akanak aba shaj zhav khere pe grastesko dumo. Ando gav sakon xanyzhvaren man, ke me avo o legmajlosshako manush.

O manush tele xuklas, xutyildas o somnakaj, pala kodi opre zhutisardas le Jovanos po grast, haj „zha Devlesa” phendas leske.

O Jovano phutyardes beshlas pe grastesko dumo, haj kade zhalas zhi khere. Khere apol andre phanglas le grastes ande shtala, haj das les detelina haj karvachi.

E luludyi

Varikana, dulmut, kana inke kodi gindisardine le manusha, hoj e Phuv lupoj, trajilas jekhar jekh shukar, ramaslyi romani shej. Lako anav sas Luludyi. La Luludaki kolyiba ande-kh vrazhime sirkango vesh sas. Kon intya phirdas, ande kodo inke vi pala but berŝh te sovel phirlas o dyi kathar e dar. Vi sas te daral le dromesko manush. Le kashtenge kranzhi manushane vast sas, girchome najenca. Kon pashe tromajlas kaj le kasht, kothe reslas les o meripe. Vi krujinas le manusha kado vesh, kade e Luludyi pachasa shaj trajilas ande peski cini kolyiba, Rujasa, la vorbinda busnyasa. Vi lasa beshlas ande kolyiba e Herma, o godyaver hulyo. La sha, haj lake pedon chi azbadine le kasht.

La Luludyaki dej aba dulmut mulas, nas la khonyik ande luma. E dej choxaji sas, de but zhutisardas le manushenge, sastyardas le nasvalen, drabengi char das le cinenge, te sastyaren pen. Jekhar nasvalyi kerdyilas, haj mulas, haj kothe ashlas la Luludya, kon anglunovar korkori sas ando vesh, pala kodi avilas e busnyi, o hulyo vortakenge.

E Luludyi ande vrazhime vesh rakhadyilas, kade chi azbadine le kasht, le peduri. Vi e shej vrazhime modosa rakhadyilas, vi voj zhanelas te vrazhil.

Le manusha, haj le rom zhangline, hoj jekh shukar, somnakuni shej beshel ando vrazhime vesh, de chi jekh chi tromajlas andre te zhal ando vesh, te dikhel la shukara sha.

Sar nachon le bersha, jekhar avilas kothe jekh shukar somnakuno shavo. Kado shavo tromano sas, jekh baro xanro sas leste, Xanresa shindas peske drom, haj le kasht pe rigate bandyile. O shavo vortas zhalas kaj la Luludyaki kolyiba.

Kana o shavo kothe reslas, e Luludyi huladas pes. Dikhlas e shaves, haj jekh cerra mutosajlas. Sar avilas kathe o shavo? Chi azbadine les le kasht? O shavo tele las pesko kolopo, haj dyes das la shake.

– Muri shej, me avilom kathe, te dikhav tut, ke le manusha ande luma kodi phendine, hoj tu san legmajshukari shej ande luma.

– Kon phendas kodi? Me ch’ashundom! – phendas Luludyi leske.

– Me anda kodi avilom, te ingrav tut kaj muri familija. Vi von kamen te dikhen tut, ke but lashi ashundine pa tute.

– Phenav tuke variso. Te kamesa man te les romnyake, atunchi trin trabi trubuj te keres. O angluni trava si, hoj zha perdal po vesh, haj an kathe o lolo barr, so kothe si kaj beshel eŝta sherengo sap. Te avesa palpale, phenav tuke e dujto butyi. Zha baxtyasa!

Haj o shavo gelastar, xutyildas zurales pesko xanro, haj shindas angle peste o drom.

Zoga

Varikana, kana le rom phirenas pa gaveste pe gaveste, sas jekh zuralo rom mashkar lende. Zoga busholas. Kaj phirnas andekh foro, sas kothe jekh kasavo raklo, kon chi darajlas khonyikastar. Le foroske raja phendine le romenge, kana avri gele lende:

– Romale! Naj mashkar tumende kasavo zuralo manush, kon zhanel te marel jekhe turbatone rakles. Si mashkar tumende kasavo manush?

– Si kathe jekh rom, kon zuraloj, lesko anav Zoga, de voj daral sakonendar.

– Te phenen leske, t'avel kaj o forosko kher, n'avla les khanchi bajo.

Kana Zoga khere avilas anda mangipe, vi akanak kothe sas pasha leste kodo eftabershengo raklo, kon zhanelas vi ungri-ka, vi romanes te vorbil. Kado raklo jekh cino bengoro sas, de khonyik chi zhanglas. O raklo dandena rakhadyilas.

– Zoga! – phendine le rom. Sigo zhas kaj o forosko kher, ke le bare manusha kamen tusa te vorbin. Te na zhas, ingren tut zorasa.

– Me korkori chi zhav kothe kaj le raj.

– Mishtoj, zhal tusa o rakloro, haj vi ame savorazhene.

Kade kerdyilas. Beshline po vurdon, haj Zogasa geline kaj le forosko kher.

– Kathe som! – phenel o Zoga romanes, ke voj chi zhanglas ungrika numa romanes. O cino rakloro, kon sas pasha leste, boldas leski vorba.

Akanak aba shaj avel kodo turbato raklo, ke voj kodi phendas, zhikaj chi arakhel jekh kavre zurale manushes, kon marela les, chi biril te hodinil. Zogas tordyardine avri vorta raklesa.

– Anen mange jekh haravlyi, de zuralyi t'avel! – phendas o Zoga.

Andine leske jekh shelo. Krujal xutyildas pes shelesa, haj las jekh bari sufla. O shelo shindyilas pes.

– Kado shelo naj lasho, t'anen majzuralo!

Andine jekh vurdonesko perdal phanglo shelo. Vi kado krujal boldisardas peste, haj phurdelas jekh, de o shelo chi shindyilas pes.

– Kado shelo aba legmajfeder!

Kezdisardine te maren jekhavres. Zoga numa chi kerdas khanchi, o raklo mardas les. Pe kodi o rakloro das vorba romanes le Zogaske.

– Zoga, xutyil les, na muk tut, xutyil les kade, te merela!

Chi trubusardas majbut Zogaske, xutyildas le turbatone rakles sar lesko pashavro avri avilas po dumo.

E hilpa haj le raci

Jekhar e hilpa sar gelas po drom, kaj jekhe pajeski dolma reslas. Ando paji raci najiline. Gindisardas, trubujas te xuttyav jekha. Andre cipisardas lenge:

– Te phenav jekh shukar paramicha?

– Phen numa!

– Aven majpashe!

– Shunas vi kathar.

– Chi zhanav me kade te cipij. Te avel avri atunchi kodi, kon majgodyaveri! Me ande lesko kan pheno, voj palpale phenela la le majbutenge. De o godyaver te avel avri, ke o chalado bistrel la!

Le raci pe kadi sa avri avile pe pajeski dolma. E hilpa jekha xuttyilas, le majbut urajline-tar.

O levo haj o cino shimijako

Nashakerdas o shimijako, opre nashlas pe jekh sovindo levo. Kodo opre ushtyilas anda peski lyindra, haj hopp, xutyil-das les. Aba xacisardinas andre les, kana rudyisardas o shimijako, te mukel les, ke voj inke palpale shaj delas lesko lashipe, te mukel les. O levo numa assajlas pe leste. De v'inke muklas les.

– Na pa but o levo ande jagarengo vast kerdyilas. Kothe phangline kaj jekh kasht. Pe levosko rojipe opre dikhlas o shimijako, haj kothe nashlas, chambelas le levosko shelo, haj avri slobodisardas les. Pala kodi kade phendas:

– Dikhes, avri assajlan man! Chi patyajlan mange, hoj palpale dav tyo lashipe. Te zhanes, hoj v'ande shimijake si lashipe, haj chachi vorba.

Le trin paparugi

Sas jekhar trin paparugi: jekh sas galbeno, jekh sas loli haj jekh sas parni. Losshasa khelen pen pe mal.

Sigo baro brishind kerdylas. Khere kamen te uran. O brishind po jekh majzuras das. Sigo kothe uran kaj galbeno, lolo tulipano.

- Cino tulipano! Te putres tyo taxtaj! Te mukes, hoj andre zhan angle o brishind!
- La galbenonake haj la lolyake lashe jilesa putrav avri, de la parnyake chi putrav – das vorba palpale o tulipano.
- Atunchi vi ame avral avasa – dine vorba palpale le paparugi haj majdur uran.
- Cino Lilijako! Te putres tyo taxtaj! Te mukes, hoj andre zhan angle o brishind!
- La parnya lashe jilesa mukav andre, de tumenge dujenge nashtig! – phendas o Lilijako.
- Te mure phralen chi mukes andre, atunchi chi me chi zhav andre!

Apol kethane kindyiline, kaj jekhkaver kethane garadyiline, haj kade trinzhen pale urajline majdur. O Kham ashundas le paparugango vorbipe. Sunusardas len. Avri avilas pala noro. Shutyardas le paparugange phaka, haj von losshales khel-dine, urajline majdur.

Le ramaski pecipija

Varikana, ande dulmutani vrama trajilas pasha le phure Indusheski dolma jekh kraj peska romnyasa. Voj busholas Ramadzhan. Bari briga sas len, ke nas len shavora. E krajaskinya gindisardas pes, zhal kothe opre pe bare plajesko opripe kaj o suntto platniko pala zhutipe. Vi kade kerdas. O suntto platniko das la krajaskinyake trin sumburura, te shuvel andre ande jekh molyasa pherdyi sumnakuni taxtaj, haj te pel len. E krajaskinya kade kerdas, sar phendas lake o suntto platniko, haj pala ijja shon trin somnakune balenge shave rakhadyile la. Le trine shave sigo barajline, zurajline. O legmajcino, o Rama, sigo sikavelas peski zor, haj tromipe. Aba deshushar bershengo sas, kana tele mardas le jekhjakeske poganes, le phakasle kunkushes, haj le ehta sherenge sapes. Atunchi o suntto platniko tele avilas anda plaj, haj sityardas le cine krajores. Zurasle godyaver, patyivalo, zuralo krajoro sas. Pe krajorenghe rakhadyipesko dyes o phuro kraj manglas kaver themeske krajeske raklyan penge shavenge. Le majphure vi romnyadine sas, haj gelinetar ande kaver them krajenge. Rama kodi phendas le dadeske:

- Dragi mure dade! Kadal krajasici naj lashe mange, zhavtar ande luma, te rodav mange jekha kavra raklya.
- Mishtoj muro shavo! – phendas o phuro kraj. – Anglunovar zha kothe kaj o suntto manush te zhutil tuke. Na lokhes zha, ke me aba phuro som, haj palpale kamav te zhav, te trajij suntto trajo, uzhes shaj te zhav angla o Del.

Rama duj shon ashundas le sunttone manushesko sityaripe, pala kodi najisardas o zhutipe, gelastar ande Indijako mashkar. Vi arakhlas e bari pusta, haj kothe kerdas jekh bari jag. So phendas leske o suntto manush, kade kerdylas. Opre puterdyilas e phuv, haj la Phuvaki Dej avri das peske devlikane shukaripeske vunetone jakhenga somnakune balenga sha. O Rama baxtales ingerdas khere la sha.

Nas zhi but baxtalo, ke nashadas la le deshsherengo sap, o Ravanna. Bari briga sas ande krajasicko dyiz. Rama opre xutyildas le ketanen, haj las pes te rodel peska romnya. Perdalo po baro vesh, haj e pusta kothe resline kaj sas o baro paji. Gindisardine pen. Rama atunchi opre rodas kothe trajinde majmosko kraj, te mangel lestar zhutipe. O kraj kothe das lenge phakasle berura, so perdalo ingerdine len pe Cejlonesko niso. Bare cheresko maripe sas. Zhikaj trin bersh sas o maripe, kana Rama tele mardas le Ravannes.

O Rama arakhlas la romnya ande Ravanneski paluni bar, kon rojindos chache bisora pityajlas tele pe phuv. Ehta dyes kerdine baro abav, le ketanenca kethane, haj le majmonca kethane. Pala kodi opre beshline pe le chereske vudara, haj khere urajline.

Ramaske jakha pachasle sas, de lesko dyi majdur vatyisardas. E shukar romnyi pasha leste sas, de nas les dyoski hodnipe.

Le ministeruri pushline lestar:

- Sostar chi assal tyi jakh, Kraja Tyo Baripe?

– Briga beshel ande muri jakh, ke pe kodi gindij man, muri romnyi trin bersh sas kaj o Ravanna, hajkam romnyake shutas la. Te zhal kado gindo ande muri godyi, chi zhanav chi te xutyilav lako vast. Chi patyav ande lako uzhipe. Kodi gindisardom man, jagako zumajipe trubujas te keras lasa.

Le ministeruri mangline les, te na kerel kasavi butyi, de voj avri phendas la jagako zumajipe.

Kana avilas kodo dyes, but manusha sas kothe angla e dyiz, te dikhen o zumajipe. La Phuvaki Dej xojajlas, chi kamlas te dikhel la peska shako marhipe, haj kana e Sita kothe ushtyadas kaj sas e jag, e Phuv opre puterdyilas, haj nakhajlas la romnya.

O Rama rudyisardas kaj e Phuv, kaj suntto manush, de peska romnya chi las palpale. Korkori ashilas, haj phurajles kraji-sardas ande lesko them.

Man si kasavi voja

Sas jekhvar jekh kecisarindo buznoro. Kabor sas leski shing, sar jekh cino naj, de aba kamlas te pusavel lasa. Ande lesko marakerindi voja kothe xukhlas angla e lutuj.

– Av, te maras jekhavres!

– Muk man pacha! – phendas e lutuj, haj majdur zhalas.

– Av te maras jekhavres! Xukhlas atunchi o buznoro kaj o balisho.

– Zha-tar kathar – phendas leste o balisho.

O buznoro dikhlas le cine zhukles. Voj gelas kothe kaj zhukhloro.

– Ashunes cino zhukloro? Av manca te maras jekhavres!

– Av! – phendas o cino zhukloro, haj andre dindardas le buznosko punro.

– Tordyu feri! – cipisardas rojindos o boznoro. – Me akhardom tut te marav. Si man kasavi voja, shaj te maras!

– Man si numa kasavi voja, hoj shaj dindarav tut – palpale das vorba o zhukloro, haj inke jekhvar andre dindardas ando buznoro.

O kraj haj o farbari

Sas jekhvar jekh kraj, kon kodi patyajlas ande peste, hoj voj zuraes shukar kipuri zhanel te farbol. Le kipuri, so voj kerdas zuraes nasul sas, de kaske sikadas len, kodole darajline te phenel leske.

Trajilas ande krajesko them jekh zuraes baro farbari. Jekhar vi leske sikavelas le kipuri.

– Me kamos te zhanav so si tyo vorbi pe pa lende. Faj tut?

O farbari dikhlas le kipura, pala kadi phendas:

– Mure kraja! Man si kasavo vorbi pe, hoj kadal kipuri nasuli. Kadaleste naj tu zhanipe.

O kraj xolyarnyiko kerdyilas, haj ande temlica shudas le farbares.

Pala duj bersh pale angle akhardas les.

– Dulmutane zuraes xolyajlom – phendas leske o kraj – sostar nasul vorba phendan pa mure kipura. De kado dyelo te bistras-tar! Tu san pale slobodno manush.

Zhikaj lungu vrama vorbisardas lesa, v'inke pe mizmeresko xaben akhardas les. De pala mizmeri pale peske kipura sikadas le farbareske.

– Akanak sar faj tu?

O farbari chi das vorba palpale leske. Na dur jekh ketana tordyilas, haj leste phendas:

– Mangav tut, inger man palpale ande temlica!

O levo haj o cino zhukel

Le vadnone pedon sikadine jekhvar ande Londoneste. Kon chi kamelas te potyinas andre ushtyindo bileto, kodo vi zhukles, vi muca shaj ingrelas xamaskonge le vadnone pedonge.

Jekh manush xutyildas pe vulyica jekhe cine zhukles, kodoles ingerdas kothe. Vi andre mukline les, le zhukles andre drukisardine le levoski pashushala. O cino zhukel andre cirdas peski pori, haj ande'kh kolco gelas.

O levo kothe gelas leste, sungadas les. Kana kodo ande peski dar pe pesko dumo boldas pes, kothe unzolas punresa, palpale boldas les. O zhukel daramnos opre xukhlas, haj pe duj palune punre tordyilas. De o levo vi atunchi numa dikha-kerdas, chi azbadas les.

Le pedongo gazda andre shudas jekh kotor mas le levoske. Voj shingrelas anda leste haj kothe das le zhukleske.

Ratyine, kana o levo tele pashjilas, vi o cino zhukel kothe zhalas pasha leste te-sovel. Kodola vramatar kethane besh-line ande pashushala. Vi kethane sutine, unyivar khelakerdine pen.

Dikhlas jekhvar le zhukles le zhuklesko gazda. Manglas te len les avri anda pashushala. O levo chi muklas les. Peske zara opre tordyajlas, kade vurlyalas ande peski xolyi. Pala jekh bersh o cino zhukel nasvalo kerdyilas. Na pa but murdajlas. Kana o levo kado dyelo hatyardas, so pecipijas, xolyarnyikos drukakerdas le zhala. Sorro dyes numa boldas pes. Lesko gazda andre shudas les jekhe zhuvinde zhukles. De kodoles ande but kotora shingrelas. Pala kodi voj mashkar peske punre las le cine mule vortakos, haj kade pashjilas kothe zhikaj panzh tordyinde dyes.

Pe shovto dyes vi o levo murdajlas.

**GYERMEKEK ÉS FIATALOK TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁT
SEGÍTŐ PROGRAMOK****A KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ TERÜLETÉN
B) IFJÚSÁGI ÉS KÁBÍTÓSZERÜGYI KOMPONENSÉHEZ****Kódszám: TÁMOP-5.2.5.B-10/1****Alapvető cél és háttér információ**

Alapvető társadalmi érdek, hogy hazánk ifjúsága a demokratikus értékek ismerete és elismerése mellett jogaival tudatosan élő, a felnőtt társadalomba zökkenőmentesen beilleszkedő, s azt innovatív szemlélettel folyamatosan megújító erőforrásként biztosítsa saját maga és közössége boldogulását, érvényesülését. Elengedhetetlen továbbá, hogy a gyerekek, a serdülők és a fiatalok szűkebb és tágabb közösségeikben befogadó, toleráns attitűddel vegyenek részt, valamint nemzeti és európai identitásuk egyaránt segítse őket a fenntartható, békés társadalom építésében. Alapvető továbbá az a célkitűzés, hogy az érintett korosztályok értéknek és a sikeres élet részének tekintsék a családot és a gyermekvállalást, aktívan készüljenek a szülői szerepükre.

Pályázók köre:**Jogi forma**

Pályázni jogosultak azok a szervezetek, amelyek – jogutódlással létrejött szervezetek esetén a jogelőd szervezet – alapdokumentumának kelte legalább 1 évvel megelőzi a pályázati felhívás megjelenésének napját.

- egyesületek (KSH 52),
- önálló egyházi intézmények (KSH 552),
- alapítványok (KSH 56),
- non-profit gazdasági társaságok (KSH 59, 69),
- helyi önkormányzat által felügyelt költségvetési szerv (KSH 322),
- helyi kisebbségi önkormányzat által felügyelt költségvetési szerv (KSH 324),
- egyesületi és alapítványi fenntartású intézmények (KSH 56),
- többcélú kistérségi társulás intézményei (KSH 366),
- helyi önkormányzatok (KSH 321),
- költségvetési rend szerint gazdálkodó önkormányzati költségvetési körbe tartozó szervek (helyi önkormányzatok társulásai) (KSH 382),
- kisebbségi önkormányzatok (KSH 323),
- területfejlesztési tanács és társulás (KSH 36),
- többcélú kistérségi társulások (KSH 366),
- egyházi jogi személy (KSH 551).

A jelen kiírás keretében a fent felsorolt szervezetek konzorciumai is benyújthatnak pályázatot, amelyhez konzorcium létrehozására irányuló együttműködési megállapodást kell kötni az útmutató mellékletét képező megállapodás minta alapján.

A konzorciummal kapcsolatos elvárások: A konzorcium maximum háromtagú lehet. Egy főpályázó és kettő konzorciumi partner bevonása lehetséges. A pályázati konstrukcióban elvárt, hogy a konzorciumi partnerek ne csak formális társulást hozzanak létre, hanem valós együttműködés valósuljon meg közöttük a projekt valamennyi szakaszában. Projekt megvalósítása során a konzorciumi partnernek felelősségi körébe tartozó feladat megvalósításával és a költségvetésben a feladat ellátásához szükséges költséggel kell rendelkeznie. Konzorciumi partnerek egymás közötti pénzmozgása nem megengedett. A támogató a kifizetést partnerszinten kezeli. Önállóan működő részjogkörrel rendelkező költségvetési szerv pályázása esetében ezen útmutató mellékletét képező fenntartói nyilatkozat csatolása szükséges. A TÁMOP-5.2.5-08/1 pályázati kiírás során támogatásban részesült szervezetek jelen kiírásban pályázhatnak. Nyertes pályázat esetén támogatási szerződés megkötésére azonban csak akkor kerülhet sor, ha az előző programmal kapcsolatos Záró Projekt Előrehaladási Jelentés és a hozzá kapcsolódó Záró Kifizetési Kérelem elfogadásra került a Közreműködő Szervezet által.

A pályázat tartalma

Jelen pályázat keretében a pályázó szervezet csak olyan tevékenység támogatására pályázhat, amely eddigi működéséhez képest újnak számít, illetve, ha végzett hasonlót, igazolható igények alapján bővíteni kívánja a kapacitását, fejleszteni kívánja tevékenységeit. Ennek igazolására az adatlapon szereplő projekttervben a szükségletfelmérésen túl be kell mutatnia azt is, hogy a tervezett fejlesztés a korábbiakhoz képest (az előző TÁMOP 5.2.5 pályázat során támogatott projekt tartalmához képest) milyen többlettevékenységeket jelent a szervezet számára.

A célcsoport a 12 és 29 év közötti ifjúsági korosztályok, különös tekintettel: A szociális/társadalmi akadályokkal küzdő fiatalokra; a pénzügyi/gazdasági akadályokkal küzdő fiatalokra; a testi vagy szellemi akadályozottsággal küzdő fiatalokra; az iskolai nehézségekkel küzdő fiatalokra; a kábítószer-probléma szempontjából veszélyeztetett fiatalokra és hozzátarto-

zóiakra; a kulturális különbségekből adódó nehézségekkel küzdő fiatalokra; az egészségügyi korlátokkal küzdő fiatalokra; a földrajzi akadályokkal küzdő fiatalokra.

Támogatható tevékenységek köre

A pályázat során lehetőség van csak ifjúsági célú vagy, csak kábítószerprevenációs célú, illetve mindkét tevékenységcsoportra irányuló programok megvalósítására egyaránt. Az útmutató egyes pontjai külön elvárásokat fogalmaznak meg a két területtel kapcsolatban. Az ifjúsági célú programok esetében „A” csomagként jelölt, a kábítószerprevenációs célú programok esetében „B” csomagként jelölt leírásokat kell figyelembe venni! Ha a pályázó az „A” és „B” csomagok támogatható tevékenységei közül is választ megvalósítandó tevékenységet, akkor teljesítenie kell mind a két terület minimum elvárásait az útmutató C1.1. pontja szerint.

„A” Ifjúsági célú programok támogatása

1. alacsonyküszöbű ifjúsági szolgáltatások kialakítása, fejlesztése,
2. virtuális térben (digitális környezetben) megvalósuló tájékoztató, tanácsadó, prevenációs célú ifjúsági szolgáltatások kialakítása, fejlesztése,
3. közösségi térhez vagy valamely, az 1. pontban említett alacsonyküszöbű szolgáltatáshoz kötődő, a felkereső (megkereső) jellegű ifjúságsegítő tevékenység kialakítása, fejlesztése,
4. közösségi térhez vagy valamely, az 1. pontban említett alacsonyküszöbű szolgáltatáshoz kötődő, jogi, továbbtanulási, pályaaorientációs, pályaválasztási, munkaerő-piaci tanácsadás,
5. közösségi térhez vagy valamely, az 1. pontban említett alacsonyküszöbű szolgáltatáshoz kötődő, a nem formális tanulási módszerekre épülő személyiség- és kompetenciafejlesztő programok,
6. legalább egy szakmai célkitűzést és programelemet képviselő tábor jellegű (egész napos / több napos együttléteket biztosító) programok szervezése (önálló tevékenységként nem, csak az 1–5. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),
7. a fiatalok bevonását, elérését szolgáló szabadidős, közösségi rendezvények, kampányok, tájékoztató, információs programok (önálló tevékenységként nem, csak az 1–5. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),
8. a célcsoporttal közvetlenül foglalkozó szakemberek, önkéntesek, kortárs segítők programra, szolgáltatásokra való felkészítése és fejlesztése (önálló tevékenységként nem, csak az 1–5. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),
9. a projekt során megvalósuló programokhoz, szolgáltatásokhoz kapcsolódó módszertanokat leíró, az adaptáció lehetőségeit ismertető szakmai-módszertani kiadványok készítése, kiadása (önálló tevékenységként nem, csak az 1–5. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),
10. a programban részt vevő szakemberek számára szupervízió biztosítása külső szakember által (önálló tevékenységként nem, csak az 1–5. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),
11. az ifjúsági intézmények és szolgáltatások települési (kerületi), kistérségi, megyei, regionális szintű, szakterületi szakmai hálózatainak kialakítása (önálló tevékenységként nem, csak az 1–5. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),
12. fiatalokkal foglalkozó szervezetek, intézmények (különösen: a gyermek és ifjúsági, a gyermek- és ifjúságvédelmi, a drogprevenációs, a szociális, a lakásügyi, az oktatási, az egészségügyi, a munkaerő-piaci, a közművelődési, a vállalkozásfejlesztési és a vidékfejlesztési ágazatok) területi és szakmai alapon való ágazatközi együttműködések kialakítása, fejlesztése (önálló tevékenységként nem, csak az 1–5. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),
13. a projekt megvalósításával összefüggő menedzsment és adminisztrációs tevékenység (önállóan nem támogatható),
14. a projekt céljainak megvalósítását közvetlenül szolgáló eszközök beszerzése, valamint a projekt helyszínéhez kapcsolódó felújítás (önállóan nem támogatható),
15. tájékoztatással és a kötelező nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységek (önállóan nem támogatható),
16. projekt előkészítés során a szükségletfelmérés támogatható (a projekt előkészítő szakasza a pályázati felhívás megjelenésének napjától a támogatási szerződésben rögzített projekt megkezdésének napjáig tart).

„B” Kábítószer-prevenációs célú programok támogatása

1. a bevásárlóközpontok világába illeszkedő, drogprevenációs, alacsonyküszöbű szolgáltatásokat nyújtó tanácsadó iroda kialakítása, fejlesztése, illetve a már működő tanácsadó irodák szolgáltatási profiljának bővítése,
2. pszichoaktív szerhasználat szempontjából veszélyeztetett fiatalok számára drogalternatíva jellegű, komplex prevenációs szolgáltatás kialakítása, fejlesztése,
3. a veszélyeztetett fiatalok bevonását, elérését szolgáló megkereső tevékenység,
4. a célcsoport hatékony elérését szolgáló kampányok, tájékoztató, információs programok biztosítása,
5. a célcsoporttal közvetlenül foglalkozó szakemberek, önkéntesek, kortárs segítők programra, szolgáltatásokra való felkészítése és fejlesztése (a képzés indokoltságát a szakmai tervben szükséges alátámasztani),
6. a projekt során megvalósuló programokhoz, szolgáltatásokhoz kapcsolódó módszertanokat leíró, az adaptáció lehetőségeit ismertető szakmai-módszertani kiadványok készítése, kiadása,
7. a programban részt vevő szakemberek számára szupervízió biztosítása külső szakember által,
8. a projekt megvalósításában résztvevő szervezetek együttműködését elősegítő, fejlesztő, illetve a projekt szakmai fenntarthatóságát elősegítő szemináriumok, szakmai műhelyek megvalósítása, ágazat és szakterületközi (oktatási, szociális,

egészségügyi, ifjúsági, kábítószerügyi, gyermekjóléti, családsegítő) együttműködés kialakítása (önálló tevékenységként nem, csak az 1–2. tevékenység valamelyikével együttesen valósítható meg),

9. a pályázati program céljaihoz, és a célcsoport szükségleteihez igazodó, a korszerű prevenciók szemléletét tükröző, vizuális/tárgyi szemléltetést megvalósító program megvalósítása (kiállítás, vándorkiállítás, rövidfilm, stb.),
10. a veszélyeztetett gyerekek/fiatalok hozzátartozóit, szüleit célzottan és hatékonyan 1 az alacsonyküszöbű szolgáltatások definícióját, a szolgáltatások részletes leírását, azok működtetésének feltételeit lásd a „Szakmai ajánlás a szenvedélybetegség részére nyújtott szolgáltatások részére” – FSZH, SZMI Addiktológia Szakértői Munkacsoport-2008. c. dokumentumot bevonó szolgáltatáselemek biztosítása,
11. a projekt megvalósításával összefüggő menedzsment és adminisztrációs tevékenység (önállóan nem támogatható),
12. a projekt céljainak megvalósítását közvetlenül szolgáló eszközök beszerzése, valamint a projekt helyszínéhez kapcsolódó felújítás (önállóan nem támogatható),
13. tájékoztatással és a kötelező nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységek (önállóan nem támogatható),
14. projekt előkészítés során a szükségletfelmérés támogatható (a projekt előkészítő szakasza a pályázati felhívás megjelenésének napjától a támogatási szerződésben rögzített projekt megkezdésének napjáig tart).

Projekt területi korlátozása

A projekt megvalósítása során a tevékenységek kizárólag a Magyar Köztársaság területén, a Közép-magyarországi régió területén végezhetők.

Támogatás formája

A pályázó működési támogatásának nem minősülő, visszafizetési kötelezettség nélküli végleges juttatásban (a továbbiakban: vissza nem térítendő támogatás) részesül.

Támogatás mértéke

A projekt elszámolható összes költségének legfeljebb 100 %-a.

Támogatás összege

A jelen pályázat keretében elnyerhető támogatás összege: **legalább 20 millió Ft, legfeljebb 80 millió Ft** lehet. 50 millió Ft feletti támogatási összeg esetében komplexebb programok kidolgozása és magasabb indikátorszám szükséges (E1. pont).

Kiválasztási kritériumok

A pályázatok elbírálása a pályázati dokumentáció részét képező pályázati útmutatóban közzétett szempontok alapján történik.

A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

A pályázat magyar nyelven, kizárólag a pályázati adatlapon nyújtható be, mind a papír alapú, mind az elektronikus formában való kitöltésnél. A projekt adatlap sem formájában, sem alakjában nem változtatható. Kézzel írott pályázatok feldolgozására nincs lehetőség. A projekt adatlap kitöltése kizárólag a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által rendszeresített kitöltő program alkalmazásával történhet. A kitöltő program letölthető a www.nfu.hu honlapról. Felhívjuk a figyelmet, hogy a projekt adatlapot kizárólag .xdat formátumban fogadjuk el; pdf formátumban benyújtott projekt adatlap feldolgozására nincsen lehetőség. Az xdat file-ban csatolt adatlap nem lehet üres és a megfelelő konstrukcióra kell vonatkoznia. Az elektronikus formában beadott adatlap, illetve a pályázati adatlap nyomtatott példányának minden oldala ugyanazt a kitöltő program által generált vonalkódot és azonosító számsort kell, hogy tartalmazzon. A pályázatot 2 példányban (1 eredeti és 1 másolat), valamint további 1 elektronikus példányban (kizárólag CD/DVD lemezen), zárt csomagolásban, ajánlott küldeményként vagy gyorspostai szállítás igénybevételével a következő címre kell beküldeni:

Társadalmi Megújulás Operatív Program Kódszám: TAMOP-5.2.5.B-10/1

Közreműködő Szervezet: ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

1385 Budapest, Postafiók 818.

Kérjük, hogy a CD/DVD lemez tokján jól láthatóan tüntesse fel a Pályázati Felhívás kódszámát (megnevezés-TAMOP-5.2.5.B-10/1, a pályázó nevét és címét. Kérjük, ellenőrizze a kitöltött adatokat, illetve győződjön meg a kitöltés sikerességéről, az adathordozó épségéről!

A nyomtatott és elektronikus formában benyújtott projekt adatlapban és az egyes mellékletekben található eltérés esetén a nyomtatott és cégszerűen aláírt példány tekintendő hitelesnek, azzal, hogy a nyomtatott és az elektronikus formájú projekt adatlap, és az egyes mellékletek megegyezőségéről a pályázó köteles gondoskodni.

A pályázatok benyújtása **2010. augusztus 1-től 2010. november 30-ig** lehetséges.

A pályázati felhívással kapcsolatos további dokumentumok a www.nfu.hu honlapról tölthetők le. További felvilágosítás az nfu@nfu.gov.hu e-mail címen, illetve a 06-40/638-638 telefonszámon kapható. A pályázat benyújtását követően az ellenőrzésre feljogosított szervek megkezdhetik a projekt ellenőrzését! A pályázati kiírás és dokumentumai esetén az NFÜ a változtatás jogát fenntartja, ezért kérjük, hogy kövessék figyelemmel a www.nfu.hu honlapon megjelenő közleményeket! A beadás előtt ellenőrizték, hogy a pályázati dokumentumokat a honlapon megadott sablonoknak megfelelően állították össze.

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasó körünk folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.ldromalap.hu) keresztül is.

A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

LD
„LUNGO DROM”

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:

(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Míg a föld léssen,
vetés és aratás ... meg nem szűnnek
(Mózes I. 8,22)

